

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar Självvärdering forskarutbildning

Lärosäte: Högskolan i Borås
Forskarutbildningsämne: Design
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

1. Bakgrundsinformation

1.1 Inledning

I enlighet med HSV:s beslut att ge Högskolan i Borås (HB) tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode samt UKÅs direktiv att i utvärderingen utgå från forskarutbildningsämnet så som det framgår av den allmänna studieplanen (ASP) så utgår självvärderingen från textil- och modedesign som ett eget forskningsområde. Relationen till ämnet för forskarutbildningen kommer därför inte att behandlas.

En uppdatering av en tidigare ASP från 2015-05-20 fastställdes 2018-01-24. Av de antagna och aktiva doktoranderna har fem av de sammanlagt tolv doktoranderna skrivits över till den nya ASP i samband med vårterminens ISP-möten.

Intervju har gjorts med doktoranderna för aspekten som behandlar doktorandperspektivet. Intervjuerna genomfördes individuellt och muntligt med nio av de tolv doktoranderna av två personer från forskningsadministrationen. De synpunkter som redovisas härstamma från doktoranderna i självvärderingen är resultatet av dessa intervjuer.

1.2 Utbildningens organisation och upplägg

Uppbyggnaden av forskarutbildning inom konstnärligt område vid Högskolan i Borås (HB) startade 2003. Doktorander inom konstnärligt område, och placerade på Textilhögskolan (THS), antogs till forskarutbildning i interaktionsdesign vid Chalmers tekniska högskola. Genom huvudhandledare och examinator anställd vid HB, och placerad på THS, kunde THS fungera som hemmainstitution. Utbildningsplanen i interaktionsdesign öppnade också upp för att visat designarbete blev en del i doktorsarbetet som granskas vid disputation. Utställningar blev del redan vid licentiatseminariet. År 2005 startades Chalmers forskarskola Människa-Teknik-Design. Genom ett samarbetsavtal mellan Chalmers och THS definierades THS som en hemmainstitution i forskarskolan och designdoktorander vid THS skrevs in vid denna forskarskola fr.o.m. 2005. Genom huvudhandledare och examinator vid HB/THS fortsatte arbetet med att bygga upp en forskningsmiljö i design vid HB/THS. Tre doktorander har disputerat inom ramen för detta samarbete och fem doktorander har presenterat sina licentiatavhandlingar. Övriga doktorander inskrivna vid Chalmers forskarskola flyttade över till HB/THS i samband med att forskarutbildningen i design (textildesign, modedesign, textil interaktionsdesign) startade vid HB. Sedan HB år 2010 fick tillstånd att utfärda forskarutbildning på konstnärlig grund har 11 doktorander examinerats i design inom området textil och mode och ytterligare en disputation planeras till september 2018.

Forskarutbildningen i textil- och modedesign är en av tre forskarutbildningar vid HB inom forskningsområdet textil och mode. Forskarutbildningarna – textil- och modedesign, textil materialteknik och textilt management – organiseras tillsammans i en forskarskola som administrerar det dagliga arbetet. Forskarskolans föreståndare och studierektor representerar utbildningarna i högskolans linjeorganisation och ett sekretariat sköter tillsammans med studierektorn det övergripande administrativa arbetet. Studierektorn är också föredragande i forskarutbildningsfrågor i de kollegiala nämnderna. Ambitionen är att organisatoriskt utveckla forskarskolan i riktning mot en ”graduate school” som samlar utbildningarna på forskarnivå och på avancerad nivå inom det textila området.

12 doktorander är antagna och registrerade under innevarande år, 11 av dessa är aktiva. Det är också det antal som angavs i ansökan om tillstånd att utfärda examen på forskarnivå att utgöra en rimlig nivå för att bilda en kritisk massa och god interaktiv forskarutbildningsmiljö. All doktorander är kvinnor. Två doktorander är internationellt rekryterade med grundutbildning och medborgarskap utanför EU, sju har examen och medborgarskap inom EU men utanför HB, och tre doktorander är lokalt antagna med examen från HB. Alla fakultetsfinansierade doktorander har doktorandtjänster på 5 år varav 20% är tid för undervisning. Fyra doktorander är externfinansierade genom projekt (3 genom ArcInTex ETN och 1 genom Re: textiles). Det fjärde året av ArcInTex är finansierat av HB. Sex doktorander är inriktade på modedesign och sex doktorander är inriktade på textildesign (se vidare ämnesområde nedan).

En doktorand är industridoktorand vid Svensson AB.Handledning med huvudhandledare sker för denna doktorand vid HB. Även viss studioverksamhet sker vid HB. Detta upplägg upplevs fungera väl för såväl doktorand som handledare. En tidigare erfarenhet med doktorand boende på annan ort där en dagsresa till HB krävdes ansågs av handledarkollegiet däremot mer problematisk.

Den individuella studieplanen (ISP) används som ett centralt verktyg för att säkra progression i utbildningen. I ISP dokumenteras doktorandens progression som sker genom flera olika moment som i huvudsak bygger på ett dokumenterat konstnärligt forskningsprojekt, handledning, studioarbete, högre seminariet, peer review-moment samt kurser med skriftlig och praktisk examination. ISP upprättas efter samråd med handledargrupp, doktorand, examinator och studierektor. ISP fastställs av nämnden för Konstnärlig Forskning och Utbildning (KFU) och omprövas två gånger per år vid ISP-möte där handledargrupp, examinator, doktorand, och studierektor deltar. Tidigare skedde detta en gång per år, men då inte enbart ISP i sig utan även ISP-mötena av erfarenhet visat sig viktiga för att säkerställa progression ökades antal möten till två per år.

Ett dokumenterat konstnärligt forskningsprojekt på 180 hp utgör huvuddelen av forskarutbildningen. Inriktningen på det konstnärliga forskningsarbetet definieras i samråd med huvudhandledaren. Doktoranden formulerar själv tillsammans med handledare ett avhandlingsämne. Ämnet kan antingen vara mera tydligt mot modedesign, textildesign, textil interaktionsdesign eller i gränslandet dem emellan. Utformningen på handledargruppen utformas i relation till detta. Dokumentation av det konstnärliga forskningsprojektet skall innehålla en skriftlig del där arbetet motiveras, diskuteras och relateras till det aktuella forskningsfältet samt till annan relevant forskning.

Det högre seminariet i design tillsammans med studioverksamheten är en nyckelaktivitet för både forskarutbildningen och utbildningsmiljön och samlar varje vecka under terminstid doktorander inom textil- och modedesign, designkollegiet samt studenter i design på avancerad nivå. Här presenterar varje doktorand också sin forskning minst en gång per år. (Not. I texten framöver syftar ”*det högre seminariet*” på *den centrala* aktivitet som sker varje vecka. Utöver detta finns även två kursmoment med liknande namn, men som enbart examinerar delar av seminarieverksamheten, se vidare lärandemål).

Studio- och verkstadsarbete för experimentellt konstnärligt arbete är en central del av utbildningen. Textilhögskolans verksamhet vid HB, inte enbart den konstnärliga forskningen och utbildningen, har en lång experimentell tradition med grund i institutionens kärna av en unik utbildningsmiljö med tvärdisciplinär uppbyggnad av studios och laboratorier. Studio- och verkstadsarbete är i huvudsak moment som ingår i det konstnärliga forskningsprojektet, men ingår också som del i kursmoment och i workshops som organiseras inom ramen för det högre seminariet.

Obligatoriska kurser för doktorsexamen omfattar följande 45 hp:

- Experimentell designforskning och vetenskapshistoria, 5 hp,
- Konstnärlig forskning och praktikbaserad designforskning, 5 hp
- Presentation och dokumentation av konstnärlig forskning, 5 hp
- Designteori, 5 hp
- Högre seminarier för konstnärlig forskning I, 5 hp
- Forskningsetik (HB generell) 2,5 hp
- Högre seminarier för konstnärlig forskning II, 5 hp
- Akademiskt skrivande (HB generell) 5 hp
- Forskningsetik - konst och design, 2,5 hp
- Handledning och undervisning på högskolenivå inom konstnärligt område, 2 hp
- Högskolepedagogisk introduktionskurs (HB generell) 3 hp

Valbara kurser omfattar ytterligare 15 hp utöver de obligatoriska. Dessa planeras individuellt, och beror på doktorandens bakgrundskunskaper och specifika behov. Även individuella undantag kan under särskilda omständigheter göras av examinator och ska framgå av ISP. I den nya ASP har också kursstrukturen ändrats. Obligatoriska moment som ingick i de tidigare större kurspaketen om 10 hp har delats upp på kurser om 5 hp för ökad transparens.

Särskilda behörighetskrav utöver de grundläggande behörighetskraven till utbildningen är avlagd masterexamen i textildesign, modedesign, interaktionsdesign, industridesign, produktdesign, arkitektur eller motsvarande. Särskilt krav är också att sökande i bilagd portfolio skall visa fördjupad konstnärlig skicklighet inom designområdet. Urval mellan sökande till en utbildningsplats inom forskarutbildningen sker på grundval av inkomna ansökningshandlingar och intervjuer med de mest meriterade sökande.

Ansökningar granskas av en antagningsgrupp, som utses av KFU och leds av forskarskolans studierektor. Ansökan till forskarutbildningen sker med designportfolio och ett ansökningsprojekt i vilket den sökande beskriver önskad inriktning på det konstnärliga forskningsprojektet.

Rekrytering av doktorander sker alltid genom internationellt öppen utlysning av doktorandtjänst i konkurrens. Finansiering av tjänsterna har i huvudsak skett genom fakultetsmedel men forskningsprogram och forskningsprojekt som t ex ArcIntex, RE:textiles och Smart Textiles finansierar också doktorander. Denna typ av tjänster är också utlysta i internationell konkurrens. Exempel på nuvarande och tidigare doktoranders internationella och interdisciplinära bakgrund är: Nya Zeeland, modedesign, Massey University of Arts, Wellington; Sverige, modevetenskap och kostymdesign, Stockholms universitet/Konstfack, Stockholm; Norge, industridesign, Umeå universitet; Iran, visuell kommunikation, Tehran Art Academy in Iran, Tehran; Tyskland, modedesign, Royal Academy of Fine Arts, Antwerpen.

1.2 Forskarutbildningsämnet textil- och modedesign

Forskarutbildningen i design inom området textil och mode handlar om konstnärlig designforskning med starkt fokus på att, såväl teoretiskt som praktiskt, fördjupa förståelsen för samspelet mellan analys och syntes i designprocessen som grundval för utveckling av designmetodik, designtekniker och designprogram. Detta förutsätter en praktikbaserad ansats; för design genom design där utvecklingen av metodik, program och tekniker förutsätter kritiskt experimentellt konstnärligt arbete. På samma sätt förutsätter en fördjupad förståelse för uttrycksfullheten i material, tekniker och tänkt användning ett experimentellt konstnärligt arbete.

Inom området textil- och modedesign är det i utbildningen möjligt att inrikta sig på:

- *textildesign*; att utveckla, fördjupa och kritiskt belysa den konstnärliga grunden för design som verksamhet och hantverk med inriktning mot uttrycksfullheten i textila material och tekniker så som de bygger och uttrycker textila produkter och miljöer,
- *modedesign*; att utveckla, fördjupa och kritiskt belysa den konstnärliga grunden för design som verksamhet och hantverk med inriktning mot uttrycksfullheten i kläder så som det klär och uttrycker människor,
- *textil interaktionsdesign*; att utveckla, fördjupa och kritiskt belysa den konstnärliga grunden för design som verksamhet och hantverk med inriktning mot uttrycksfullheten i användningen av textilier så som den definierar och uttrycker textila produkter, miljöer och människor.

Forskarskolan i textil och mode med ämnena design, textil materialteknik och textilt management har som övergripande syfte att bidra till samhällsutveckling genom forskning och utveckling av den textila sektorn genom att tillgodose behov av forskarutbildad personal för arbete inom näringsliv, kulturliv och akademi. Tillsammans undersöker området textil och mode definitioner, metoder och modeller av betydelse för utveckling och tillämpning av textil och mode i forskning, industri och i samhället i stort. Inom området studeras sambanden mellan material- och designvariabler för funktion och uttryck vid utveckling och framställning av textil och mode, samt sambandet mellan ekonomi- och designvariabler för funktion och uttryck vid produktion, distribution och handel av textil och mode.

Som skrivits i kompletteringen till *Ansökan om examensrätt för konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode* avseende textil- och modedesign som forskarutbildningsämne, definieras områden för akademiska studier ofta av "föremålet" för studium och utvecklingsarbete, men också av metodologiska karakteristika. Bioinformatik t ex handlar om ett studium av biologiska processer, men definieras också av en forskningsmetodik med starka inslag av datavetenskap. Klassiska områden som fysik och matematik som också ofta ses som mer monodisciplinära, men egentligen är ett område som algebraisk topologi lika mycket exempel på ett interdisciplinärt område som bioinformatik; vi studerar topologiska fenomen med hjälp av algebraiska metoder.

I jämförelse med fysik och andra klassiska vetenskapsområden är textil och mode relativt ungt som akademiskt område. Som område för utveckling och studier i en mer allmän mening är textil och mode å andra sidan ett mycket gammalt område. Det som framförallt karakteriserar sådana gamla områden är en stark kärna och samtidigt mycket stora avstånd mellan de olika mer specialiserande delområdes- och ämnespartiklar som svävar runt kärnan. Kärnan bildar en gemensam referenspunkt, och utgör basen för kommunikation inom området. Utveckling av tekniker och metodik för elektrospinning av nanofibrer är ett

område inom textil och mode precis som experimentellt haute couture-mode. Avståndet här kan tyckas närmast oändligt, men skär likväl genom en kärna av grundläggande textila teknik- och materialkaraktäristika. Att mer precist definiera denna kärna är inte mycket lättare än att bestämma andra välbekanta begrepp som t.ex. konst och vetenskap – vi tycker oss känna igen det när vi ser det, men har svårt att rita kartan som mer bestämt drar upp gränserna.

Textilhögskolan vid HB är en av de institutioner i världen som valt att samla flera av de grundläggande delarna inom det textila området på en och samma institution. Avstånden mellan delområden minskar, men det blir å andra sidan en större utmaning att hitta utrymme för den fördjupning som är absolut nödvändig för att det samlade området som sådant ska utvecklas. Det finns flera möjliga sätt att utveckla ett mångdisciplinärt område som textil och mode inom ramen för forskning och högre utbildning på universitet och högskolor. Det är vanligt att de tekniska områdena förläggs till en teknisk högskola inom områden som kemi, fysik och produktionsteknik, att de konstnärliga områdena hamnar på design- och konstskolor och att de ekonomiska områdena placeras på en handelshögskola. Detta ökar möjligheten till fördjupning i många avseenden, men ökar också avståndet mellan olika delområden – i själva verket blir de tekniska och ekonomiska områdena specialområden inom bredare tekniska och ekonomiska områden snarare än naturliga delar inom ett textilt område. Här finns också den grundläggande motiveringen till uppdelningen i en ansökan om generell examen för ekonomi- och teknikområdena och en ansökan om konstnärlig examen för designområdet. Varje delområde representerar ett perspektiv på "det textila", såväl i termer av föremål för studium som i termer av forskningsmetodik, och en fördjupning inom respektive perspektiv drivs fram av forskningens och utbildningens egna krav på djup i resultat och kunnande. Om den textila värdekedjan kan vara en naturlig utgångspunkt för ett textilekonomiskt grundperspektiv kan ett konstnärligt perspektiv ha sin grund i uttrycksfullheten i material och tekniker eller i program för kritisk design och ett textiltknologiskt perspektiv fokusera på fiber- eller textil produktionsteknologi. Mötesplatser mellan perspektiven blir en slags "handelsplatser" där kvaliteten i utbytet beror på kvaliteten i det som var och en tar med sig. Men närheten och det enkla i mötet skapar också en närhet i perspektiven som definierar skillnaden mellan en samlad miljö och ett fakultetssplittrat område.

2. Förutsättningar

2.1 Personal

Här redovisas de direkta och indirekta resurser som HB förfogar över för att generera en utbildningsmiljö som håller en nationellt och internationellt hög kvalitet avseende konstnärlig forskarutbildning. De direkta resurserna avser handledning och möjligheter till att bedriva konstnärligt relevant forskarutbildning. De indirekta resurserna avser en i övrigt stabil infrastruktur som garanterar högkvalitativ utbildning med regelmässig kvalitetskontroll och ordnad anställning och finansiering för doktoranden.

2.1.1 Handledarkapacitet

Samtliga huvudhandledare är fast anställda vid HB, vilket också är en förutsättning för huvudhandledarskap. För huvudhandledning finns 3 professorer samt 2 seniora lektorer. För handledning totalt finns 10 konstnärligt kvalificerade lärare (professorer, docenter, lektorer). Sju av dessa är kvinnor och tre är män. nio, rekrytering av ytterligare två lektorer är planerad till hösten 2018. Därtill kommer konstnärligt kvalificerade adjunkter, gästlärare och timplärare som deltar i handledning vid behov. Handledningstid för varje doktorand är 400 timmar för huvud- och bihandledare, 100 timmar per läsår.

För biträdande handledning i design samt handledning i studios och verkstäder finns följande resurser:

- en adjunkt och sex tekniker i väv (t ex 3D vävning, digital väv, handvävning, tuftning)
- tre adjunkter och tre tekniker i trikå (t ex strukturell trikå, elastomera material, 3D trikå/form)
- tre lektorer och fem tekniker i färgeri, beredning och tryck (t ex biokatalys, beläggning, 3D-print, transfer)
- två lektorer, fem adjunkter och tre tekniker i konstruktion (t ex drapering, VR-konstruktion)

Utöver den konstnärliga handledningskompetensen inom designområdet finns det inom ämnena textilt management och textil materialteknik ytterligare kapacitet och kompetens för biträdande handledning i olika faser och delar av det konstnärliga forskningsprojektet. Tillsammans motsvarar dessa kompetenser:

- fyra professorer i textilt management, tre professorer i textil materialteknik
- två biträdande professor i textilt management
- fyra docenter i textilt management, en docent i textil materialteknik
- elva lektorer i textilt management, nio lektorer i textil materialteknik.

Förutom ovan nämnda handledare tillkommer även regelbundet ytterligare en rad gästlärare och gästforskare som t.ex. gästprofessorer och postdocs i mer eller mindre korta/begränsad omfattning som bidrar med biträdande handledning, doktorandkurser och andra peer review-moment. Exempelvis har det funnits och finns både gästprofessorer i modedesign och textildesign på 20 procent, postdocs i textil och modedesign på 50 procent över två år samt även i kortare omfattning. Workshops och studioskutna moment hålls regelbundet av HB:s egna lektorer och gästande forskare, ofta genom HB:s olika forskningsplattformar och projekt som t ex ArcInTex, Body and Space, Smart Textiles och Re:Textiles.

En av de fyra professorer som är huvudhandledare har avslutat sin anställning under 2018. Rekrytering av ytterligare en senior handledare på 100% procent planeras därför. Även rekrytering av två lektorer pågår, vilket är nämnt ovan. Tjänster omfattar 100 procent vardera, en med inriktning mot konstruktion samt en med inriktning mot färg, beredning och tryck, för undervisning på avancerad nivå samt för biträdande och konsulterande handledning i forskarutbildningen.

2.2.2 Handledarkompetens

Handledare på forskarutbildningen besitter samlat en bred kompetens inom det textila designområdet – t ex konstnärligt djup inom samtliga grundläggande textila tekniker, plaggkonstruktion, drapering, rörelsebaserad modedesign samt djup kunskap inom områden som textil arkitektur och textil interaktionsdesign. Handledarna företräder också en rad olika metodområden med både experimentella och teoretiska ansatser – metodik för experimentell designforskning och allmänt experimentellt konstnärligt arbete, begreppslig teoribildning och filosofisk reflektion och empirisk samhällsvetenskaplig forskning. Bredden i handledargruppen kvalitetssäkrar handledning av doktorander med olika inriktningar inom forskningsämnet. Exempel på kompetenser bland huvudhandledarna är:

- *professor i interaktionsdesign, 60%*. Bakgrund i matematik, doktorsexamen i teoretisk filosofi och docent i logik. Tidigare arbetat inom interaktionsdesign vid Swedish Institute of Computer Science (SICS), Chalmers tekniska högskola och Interactive Institute. Utbildad tonsättare vid Musikhögskolan i Lund,

Kungliga musikhögskolan i Stockholm och Institute of Sonology, Utrecht University. Konstnärligt aktiv sedan mitten av 1970-talet. Ordförande i Vetenskapsrådets kommitté för konstnärlig forskning och koordinator för Marie Skłodowska-Curie ArcInTexETN. Review för Fashion Practice, The International Journal of Design, Journal of Cleaner Production, International Journal of Arts Management.

– *professor i modedesign, 100%*. Bakgrund i modedesign och organisationsteori med doktorsexamen från Stockholms universitet, docent i design vid HB. Forskar i modedesign med fokus på relationen mellan kropp och rum med fokus på metodutveckling genom konstnärliga experimentell forskningsmetodik. Gästprofessor vid RMIT University, School of Architecture and Design, Melbourne och Bunka Fashion Graduate University, Tokyo. Professionell erfarenhet som konstnärlig ledare för Robert Wilson Watermill Program, New York, designer på Vivienne Westwood Ltd, London, samt diverse frilansuppdrag.

– *professor i textildesign, 100%*. Masterexamen i arkitektur och textildesign med doktorsexamen från HB, docent i design vid HB. Forskar om textildesignmetodik inom arkitektur, interiör och produktdesign.

Centrala tema i forskningen är textilethinking, mönster och transformation. Genom praktikbaserad designforskning syftar forskningen till att utveckla tvärvetenskapliga designmetoder för interaktiva textila material. Ansvarig för Smart Textiles Design Lab vid Smart Textiles och studierektor för Marie Skłodowska Curie European Training Network ArcInTexETN. Editorial board för Temes de Disseny. Reviewer för DRS:Design Research Society conferences, DIS: Designing Interactive Systems part of SIGCHI, Cumulus, The International Journal of Design.

Utöver ovan kompetens har kompetenser tillkommit genom gästlärare i olika omfattning, t ex: Clare Johnston, professor i textildesign vid Royal College of Art, London, 20%, 4 år, Katharina Bredies, postdoc, interaktionsdesign, Universität der Künste, Berlin, 50%, 2 år; Ricarda Bigolin, lektor i modedesign, RMIT University, Melbourne, 20%, 2 år och Ann Merete Ohrt, professor modedesign, KADK, 20%, 2 år.

Varje doktorand har också tillgång till hjälp av tekniskt kvalificerad personal i verkstäder och laboratorier. Relevant handledarkompetens inom närliggande områden, som t ex textil materialteknik, i relation till uttrycksfullhet i material, eller textilt management i relation till modedesignmetodik finns också, t ex:

– *professor i textil materialteknik*. 25 års erfarenhet inom textilsektorn som arbetar som lärare, forskare, produktutvecklare och som konsult. Doktorsexamen i teknikvetenskap, Metz University i Frankrike. Föreläst sedan 2002 vid Universitetet i Aleppo, Syrien och chef för Institutionen för textil och spinteknik 2005-2009. Forskar inom områdena textil- och garnstruktur och kompositmaterial, med fokus på biomaterial och återvinningsmaterial för att bestämma de mekaniska egenskaperna.

– *docent i textilt management*. Doktorsexamen från Tammerfors tekniska högskola inom organisatorisk resilience. Forskar inom hållbarhet i textil och modeindustrin ur ett process- och värdekedjebaserat perspektiv. Ledare för flera forskningsprojekt finansierade genom H2020, Vinnova och Handelsbanken. Vetenskaplig ledare för Re:Textil och chefredaktör för Textile Institute Book Series, utgiven av Elsevier i samarbete med Textile Institute of UK.

Även inom textil materialteknik och textilt management finns ytterligare gästlärare och gästforskare som på olika sätt bidrar genom konsulterande handledning och undervisning i doktorandkurser; t ex Patrik Aspers, professor i sociologi vid Uppsala universitet. och verksam under många år, bland annat vid London School of Economics och Max Planck Institute for the Study of Societies och Heikki Mattila, professor i textiltknologi, Tampere University of Technology och senior rådgivare till Världsbanken i textila frågor.

2.2.3 Kompetensutveckling och forskning

Professorer har minst 50 procent tid för handledning och konstnärlig forskning i tjänsten. Lektorer inom konstnärligt område har 20 procent tid för forskning i sin tjänst. Övriga lärare och tekniker har 10 procent tid för utvecklingsarbete i tjänsten. Gränsen mellan tid för konstnärlig forskning och tid för handledning på forskarnivå är däremot i allmänhet svår att dra. Handledning sker ofta i nära anknytning till pågående forskningsprojekt där såväl handledare som doktorand medverkar, vilket gör det svårt att göra en klar uppdelning av tiden.

Sektion för utveckling och forskning (PUF) vid HB erbjuder också centralt stöd och utbildning för lärosätets pedagogiska personal som vill utveckla sin pedagogiska kunnighet och medvetenhet. En högskolepedagogisk grundkurs om 15 hp ges varje år och sektionen organiserar fortlöpande fördjupande kurser, workshops och seminarier. HB ger också – i samverkan med andra västsvenska högskolor - handledarutbildning för lärare som handleder eller inom kort kommer att handleda doktorander. Alla

huvudhandledare inom forskarutbildningen har gått olika former av handledarutbildningar genom t ex kursen *Att handleda doktorander* vid HB, andra institutioner som t ex Chalmers eller genom den tidigare nationella konstnärliga forskarskolan. Samtliga professorer har varit opponenter eller suttit i betygskommitté i disputationer vid andra lärosäten, såväl nationellt som internationellt, och agerar reviewer regelbundet för större konferenser, tidskrifter samt för tillsättning av tjänster.

Som ett led i att stärka kompetensen inom forskargrupperna och forskningsmiljön anordnar HB i gemensam regi med Högskolan Väst och Högskolan i Skövde från och med 2018 ett forskningsledarprogram. Programmet syftar till att stärka deltagarnas kompetens i forskningsledarskap genom att erbjuda kunskap om regionala, nationella och internationella förutsättningar för forskning. I förutsättningarna inkluderas allt från mål- och strategiarbete till forskningsfinansiering och forskningskommunikation. Genom en kombination av externa föreläsare, vetenskaplig litteratur och självständiga arbetsuppgifter stärks deltagarna i sina existerande eller framtida roller som forskningsledare.

2.2.4 Kompetensförsörjning, kontinuitet och rekryteringsstrategi

Arbetet med att bygga upp och utveckla forskning och forskarutbildning i design på HB/THS baseras på en långsiktig strategisk plan, som i huvudsak innehåller följande komponenter (denna plan togs initialt fram i kollegiala diskussioner under 2003-2005 och har sedan dess i något modifierad form fungerat som strategisk plattform för det kollegialt baserade utvecklingsarbetet):

(i) *Att etablera en "kärna" av tillsvidareanställda lärare/forskare med doktorsexamen och för området relevant konstnärlig kompetens:* Huvudhandledare och examinatorer ska i huvudsak finnas inom denna grupp för att garantera den kontinuitet och stabilitet som krävs för forskning och forskarutbildning. Denna kärna är nu i huvudsak på plats, men pensionering och att en professor lämnat miljön för arbete i näringslivet gör att komplettering krävs de närmaste åren.

(ii) *Att också involvera gästlärare, timlärare och tidsbegränsade anställningar:* För att utveckla samarbete med andra högskolor, institut och med kultur- och näringsliv och för att garantera en öppenhet gentemot den konstnärliga praktiken utanför akademien krävs, utifrån högskolans perspektiv, en balanserad mix av tillsvidareanställda lärare/forskare, lärare/forskare med tidsbegränsad anställning samt gästlärare och timlärare. Tillsvidareanställning behövs för kontinuitet i långsiktig uppbyggnad och förvaltning av en forskarskola. Forskarutbildningen löper över fem år och handledning och examination fungerar inte med enbart tidsbegränsade lärare/forskartjänster. Komplettering i form av tidsbegränsade anställningar behövs dock för att garantera en öppenhet gentemot den konstnärliga praktiken utanför akademien. Likaså behövs gästlärare och timlärare för att utveckla samarbete med andra högskolor, institut och med kultur- och näringsliv.

(iii) *Att initialt bygga miljön baserat på en rekryteringsplan som dels tar till vara investeringar i forskarutbildningen och dels tar till vara ett brett kontaktnät internationellt:* Att rekrytera på hög nivå för uppbyggnad av en stark "kärna" inom det konstnärliga textila forsknings- och utbildningsområdet har inte varit helt lätt och därför har det varit av central betydelse att några av de doktorander som disputerat väljer/söker tjänster på THS/HB där såväl konstnärligt kunnande som forskningserfarenhet (i praktiken konstnärlig doktorsexamen) krävts.

(iv) *Att etablera en kontinuerlig seminarieverksamhet som dels samlar doktorander, masterstudenter och lärare/forskare för gemensam diskussion och dels fungerar som plattform för gästande forskare och yrkesverksamma inom kultur- och näringsliv utanför akademien:* Det högre seminariet i design – mer formellt etablerat sedan 2005 – är ett centralt nav i kommunikationen med kultur- och näringsliv och en central samlingspunkt för lärare/forskare, doktorander och studenter. Exempel på gäster är:

- Ann-Sofie Back, Stockholm.
- Hussein Chalayan, London.
- Jesper Danielsson, Houdini, Stockholm.
- Lea Nordstrøm, Kvadrat, Ebeltoft.
- Moa Kärnstrand och Tobias Andersson Åkerblom, journalister/författare.
- Maria Decide Wahlberg, stylist, konsult, Stockholm.
- Omforma, ideell organisation, Göteborg.

- Felecia Davis, Ass. Prof., director of SOFTLAB, The Stuckeman Center for Design and Computation, School of Architecture and Landscape Architecture, Pennsylvania State University.
- Juan Castelleon Gonzales, Ass. Prof. Chair of Structural Design ETH, Zurich/ Ass. professor RISE, US.
- Manuel Kretzer, Dr. Sc. Professor for Material and Technology in Design, Hochschule Anhalt, Dessau.
- Gabi Schilling, Professor, Spatial Design, UDK Berlin.
- Oscar Tomico Ass.Prof., Industrial Design, Eindhoven University of Technology
- Ann Merete Ohrt, Professor, fashion design, Royal Danish Academy of Fine arts, Copenhagen.
- Kate Fletcher, Professor of Sustainability, design, fashion, London College of Fashion, UAL.

(v) *Att utveckla en stark internationell närvaro inom den konstnärligt inriktade textila designforskningen:* Lärare/forskare i design på THS/HB har ett omfattande internationellt nätverk som ligger till grund för utbytesprogram och internationellt samarbete inom forskningen. Forskningsgruppen i design har initierat forskningsnätverket ArcInTex (arcintex.hb.se) som samlar forskare och en rad institutioner för samverkan mellan arkitektur, interaktionsdesign och textil-/modedesign.

(vi) *Att initiera och utveckla ett par tydliga forskningsprogram, som samtidigt är öppna för utveckling och inriktning på såväl grupp- som individnivå:* Smart Textiles Design (omfattande långsiktig finansiering inom ramen för Vinnovas Vinnväxtprogram och Västragötalandsregionen). Body and space (forskningsprogram sedan 2006 med finansiering från bl a Vetenskapsrådet, Wallander, FP7, KK-stiftelsen, Sparbankstiftelsen Sjuhärad). Bägge programmen ingår i ArcInTex-nätverket. Som del i detta nätverk koordinerar THS/HB ett Marie Skłodowska-Curie utbildningsplattform inom EUs ramprogram för Excellent Science (ArcInTexETN), som samlar 15 doktorander inom arkitektur, interaktionsdesign och textil/mode-design.

(vii) *Att bygga forskningen och forskarutbildningen med starkt fokus på konstnärlig grundforskning. Att utveckla och odla grunder i teknik- och materialkunnande:* Universitet och högskolor har ett ansvar att odla och utveckla grundforskningen och detta bör då också gälla för den konstnärliga forskningen. Grundforskning är dessutom ett nödvändigt fundament för en forskarutbildning och HB vill bidra till utveckling av detta inom textil- och modedesign. THS/HB har en mycket väl utvecklad infrastruktur för experimentellt arbete, från experimentmiljöer inom väv och tuftning, trikå, konfektion, tryck och beredning, mixed media (laserskärning, 3D-printning m.m.) till fullskaleverkstäder för väv och trikå vilket ger utmärkta förutsättningar för en experimentellt inriktad forskning och forskarutbildning där teknik- och materialkunnande är en central komponent.

(viii) *Att utveckla interaktionen mellan utbildning på forskarnivå och utbildning på avancerad nivå genom att etablera forskarskolan som en "Graduate school":* Detta har i princip genomförts med forskarskolan för textil- och mode som inrättades 2016. För att bygga kontakten mellan masterutbildning och forskarutbildning är ämnesseminarier en naturlig del där mastersstudenter och doktorander möts. Detta finns idag inom design. Målsättningen är att likande serier organiseras inom masterutbildningarna för teknik respektive management i form av en obligatorisk kurs för masterstudenter och en obligatorisk plattform för doktorander att presentera sin forskning på. Även doktorandernas undervisning på 20 procent är en viktig del i byggandet av en Graduate school då många doktorander efter licentiatexamen handleder och biträder handledning i olika designprojekt på avancerad nivå.

2. Förutsättningar

2.2 Forskarutbildningsmiljö

Konstnärliga forskningen och utbildningen, har som redan påpekats en lång experimentell tradition som bygger på utbildningsmiljöns kärna av studios och laboratorier. Dessa utgör en sammanhållande resurs för experimentell forskning och design och ger därmed möjligheter utöver vad som erbjuds inom traditionell forskning. Studios för olika områden inom experimentell utveckling finns för vävning, stickning, tryck, textil materialutveckling, färgning, beredning och konstruktion. Därtill finns t ex ateljéer och studios för experiment, prototypframställning, skulptering och fotografi. Medan vissa studios där doktorander kan jobba självständigt är tillgängliga dygnet runt är andra verkstäder eller maskiner som kräver support av tekniker tillgängliga enbart under dagtid. Utrustning och maskinparken möjliggör arbete från experimentella försök till industriell skala samt arbete med nya och alternativa material och är viktiga utgångspunkter såväl för avancerad teknisk utveckling som experimentellt konstnärligt arbete. Ateljéer, studios och verkstäder utvecklas ständigt i takt med förändringar i forskning och utbildning och har enbart kommit att öka i betydelse under forskarutbildningens och forskningens utveckling. Utvecklingen finansieras både av fakultetsmedel och externa finansieringar av såväl nationella som internationella forskningsfinansiärer (se sid 9, punkt (vi) för exempel).

Doktorander har även likt övriga studenter inom det konstnärliga området var och en egna ateljéplatser med tillgång till ytterligare allmänna ateljéer för fritt och storskaligt experimenterande och utveckling av arbeten. Utöver detta finns också kompletta studios för foto, video och galleri för utställningar och performance för kritisk prövning. I nära samarbete, och i anslutning till THS, finns Textilmuseet med lokaler och utrustning för iscensättning av performance och visningar och som satt upp många av doktorandernas arbeten under och efter utbildningen. En ytterligare viktig part i huset är Marketplace som inte bara kan erbjuda inkubatorverksamhet för studenter och doktorander som vill bygga upp sin egen verksamhet, utan också komplett utrustning för iscensättning av performance och visningar.

Den flerdisciplinära forskarutbildningsmiljön vid HB bygger på gemensamma rötter i förståelse för, och utveckling av, textil och mode som material och tekniker och som gestaltning, bruk och hantverk. Den mest grundläggande formen för samverkan inom ett mångdisciplinärt område som textil och mode är inomområdes-tillämpningen; en form för växelverkan, som driver utvecklingen genom mer eller mindre starka bindningar, genom tillämpningar som genererar feedback. Det är inte en fråga om systematisk samverkan utan snarare en fråga om det vardagliga kitt som i praktiken definierar ett mångdisciplinärt område som ett område. Den mest typiska formen för en ”stark” växelverkan mellan delområden handlar om utveckling av tekniker/material/metodik inom ett område som används för utveckling inom ett annat område. Exempel på detta är nya textila material och tekniker som används för att utveckla designmetodik och designtekniker genom designexperiment. Experimenten ”granskar” material och tekniker och ger på så vis feedback. Samtidigt öppnar designexperimenten möjligheter som kan tillämpas för att utveckla metodik och system för produktion och handel.

En konsekvens av denna långa tradition av experimentell forskning och utbildning inom textil- och modedesign är ett relativt högt tryck på studios och verkstäder på grund av arbetets utforskande karaktär. Detta framkommer i önskemål från doktoranders sida om ytterligare tillgång till experimentella uppställningar i studios och verkstäder.

2.2.1 Handledargrupper och kollegiet

Formandet av en handledargrupp för respektive doktorand är det första steget för att säkra kvalitet i forskarutbildningen genom att introducera doktoranden i den kollegiala forsknings- och utbildningsmiljön. Varje doktorand har en examinator, en huvudhandledare samt minst en biträdande handledare. Biträdande handledare väljs från HB, från andra akademiska institutioner och/eller annan relevant extern verksamhet. Huvudhandledaren skall vara disputerad senior lärare verksam inom konstnärligt område och knuten till högskolan. Professor och annan docentkompetent lärare, som är verksam inom konstnärligt område och varaktigt knuten till HB kan utses till examinator. Examinator har ett övergripande ansvar för doktorandens utbildning och skall säkerställa att forskarutbildningen uppfyller kvalitetskraven vad gäller forskningsuppgift och övriga moment. KFU utser handledare och examinator på förslag från studierektorn för forskarskolan.

Handledning på forskarnivå handlar inte bara om stöd och träning i forskningsarbete utan också i bredare mening om studievägledning och här har huvudhandledare och examinator ett samlat övergripande ansvar. Att forskarutbildningen genomförs framgångsrikt är dock i grunden ett kollegialt ansvar. Kollegiet omfattar då inte bara huvudhandledaren och examinator, utan också eventuell intern bihandledare, övriga forskare och lärare och inte minst studiotekniker och administrativ personal i forskarskolan. Handledargruppen är också viktig för kontinuiteten i handledning. När en forskare blir del av handledargruppen innebär det inte alltid att denne följer doktoranden under hela utbildningen. Vid byte av handledare, på handledares begäran eller i samråd med doktorand, eller när handledare slutar är det viktigt med en handledargrupp för stabilitet och progression i handledningen. Vid ett fall där huvudhandledare slutade hade t ex HB möjlighet att behålla dennes engagemang under ett års tid genom den nya arbetsgivares engagemang i textilforskning. En ny huvudhandledare som är fast anställd vid HB utsågs efter detta år för en mer stabil handledarsituation. Däremot har huvudhandledare behållit bihandledarskap för två doktorander, vilket har lett till att den ena doktoranden kunna utveckla sitt forskningsprojekt i samarbete med det aktuella företaget. HB har även särskilda regler för handledarbyte (*Regler för byte av handledare*, dnr: 007-16).

2.2.2 Högre seminariet

Som tidigare nämnts samlas seniora forskare och doktorander inom textil- och modedesign för de högre seminarierna varje vecka. Seminarierna består av presentationer med inbjudna gäster, doktorander och seniora forskare kring aktuell forskning och utveckling inom det konstnärliga området för kritiskt diskussion med speciellt fokus på praktikbaserad designforskning. Här redovisar doktoranden kontinuerligt progressionen i sin forskningsuppgift och arbetet revideras och utvecklas utifrån den kritik och de synpunkter som lyfts fram vid seminarierna. Varannan vecka är seminariet internt för doktorander, masterstudenter och kollegiet i textil- och modedesign. Varannan vecka är dessa seminarier öppna för all, inklusive allmänheten. Programmet med föreläsare både från miljön, akademien och från professionen ligger på hemsidan. Dessa seminarier är viktiga för fördjupade diskussioner av pågående forskningsprojekt. Oavsett vecka presenterar seniora och doktorander sina pågående forskningsarbeten men även gästforskare och samarbetspartners inom forskningsprojekt. Seminarieriet är en del av de obligatoriska kurserna.

2.2.3 Peer review-moment

Kollegial granskning, intern och extern, sker löpande under utbildningen. Avhandlingsarbetet i form av ett dokumenterat konstnärligt forskningsprojekt granskas förutom årligen i det högre seminariet även vid licentiatseminariet och slutseminariet av extern opponenter och utvecklas i relation till den kritik som lyfts fram där innan de formellt försvaras vid offentlig disputation. Det finns ett formellt krav på licentiatexamen i utbildningen, vilket sker genom ett fastställt seminarium med extern diskussionsledare som utses av KFU. Slutseminarium sker senast 3 månader innan planerad disputation med extern opponenter som utses av KFU. Efter slutseminariet ges möjlighet till korrigeringar och kompletteringar baserat på granskningen vid seminariet. Normalt sker disputation cirka 4-6 månader efter slutseminariet. En offentlig disputation sker med extern opponenter och betygsnämnd om tre granskare, föreslagna av handledargrupp och studierektor, och formellt utsedda av KFU. Utöver dessa seminarier och examinationsmoment sker även andra peer review-moment för att säkerställa kvaliteten på doktorandernas arbeten. Exempel på detta är:

- Två årliga uppföljningsmöten av forskarstudierna med doktoranden, dess handledare, examinator och studierektor. Detta sker i samband med uppdatering av ISP som därefter fastställs av KFU.
- Årligt internat med alla doktorander, handledare och examinatorer inom textil- och modedesign där även övriga kollegiet i forskarutbildningsmiljön bjuds in. Alla doktorander presenterar delar av sitt forskningsprojekt och deras arbete diskuteras. Till internaten är två doktorandalumner inbjudna.
- Kollegial granskning sker även av kunskap, färdigheter och värderingsförmåga i forskarutbildningskurserna genom examination av olika kursexaminatorer.

I det som nämnts ovan utgör licentiaten en viktig del av säkerställandet av doktorandens dokumenterade konstnärliga forskningsprojekt. Dokumentationen av projektet och presentationen med extern opponenter och examination för licentiatexamen innebär en genomlysning av helheten av doktorandens arbete på ett mer genomgripande sätt avseende metod, resultat och genomförande än vid de kontinuerliga seminarierna. En nackdel med krav om licentiatexamen kan dock vara att det tar mycket tid att färdigställa licentiatarbetet, vilket innebär att den inte sällan sker relativt sent i utbildningen. Trots det anses licentiatexamen som ett central utbildningsmoment på väg mot doktorsexamen vara väl värt den tid det tar för färdigställande. Detta på grund av att det i de allra flesta fallen bidrar till ett tydligare avhandlingsarbete och mera självständig fortsättning på forskarutbildningen genom ökad konstnärlig integritet och relativt sätt ökad

forskningsmässig auktoritet hos doktoranden.

Peer review sker även genom exempelvis publicering på konferenser, utställningar och journaler. Doktorander uppmanas att publicera färdigställda avhandlingsdelar under utbildningen i tidskrifter, vid konferenser och utställningar. Detta ses som ytterligare viktiga moment för att säkerställa kvaliteten i utbildningen genom extern kritik och bedömning av doktorandens arbete under utbildningens progression.

2.2.4 Internationellt och nationell samverkansmiljö

En väl upprättad internationell miljö är också en viktig del i säkerställandet av kvaliteten i forskarutbildningen baserat på att doktoranden medverkar och interagerar med olika samarbetspartners. Denna miljö bygger i huvudsak på forskningssamarbeten, forskarutbildningssamarbeten, gästforskare, gästdoktorander och gästdesigners. Exempel på program, plattformar och nätverk är:

- *ArcInTex*. Nätverk initierat av HB med 35 internationella medlemmar där arkitektur, interaktionsdesign och textilier samlas i att utveckla idéer, tekniker, metoder och program för nya perspektiv på design för att bygga, bo och leva. Detta görs genom gemensamma forskningsprojekt och utbytesprogram på master- och forskningsnivåer, gemensamma konferenser och workshop två gånger per år om framväxande ämnen.
- *ArcInTexETN*, internationell forskarskola koordinerad av HB inom ramen för *H2020*, Marie Skłodowska-Curie, Excellent Science, med syfte att undersöka textilt tänkande inom arkitektur, interiör och kläder. Partners är Royal College of Art, UK, Technische Universiteit Eindhoven, NL, Universität der Künste, Berlin, DE, Vilnius Academy of Arts, Vilnius, LT, Harriot Watt Univeristy, Edinburg, UK.
- *Smart Textiles*, en plattform för forskare och näringsliv att ta fram innovationer inom industri, sjukvård och miljö. Plattformen bygger på samarbete mellan HB, RISE och Inkubator i Borås. Huvudfinansierare är Vinnova, Västra Götalandsregionen och Sjuhärads kommunförbund.
- *Do-Tank-Centre*, en plattform för utveckling av cirkulärt mode genom praktikbaserad forskning och utveckling finansierat av Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERDF), 2017-2021.
- *Hållbart Mode*, en nationell plattform för samverkan mellan aktörer som arbetar med miljömässigt hållbara textilier och hållbart mode förlagd vid HB på uppdrag av regeringen, 2018-2022.
- *Body and Space Research Lab*: Programmet undersöker nya uttryck och funktioner i kläder genom att titta på kläder i dess bredaste bemärkelse som uttrycksfullt och funktionellt gränsland mellan kropp och rum. Plattformen bygger på samarbete mellan RMIT, Melbourne och Bunka Fashion Graduate University, Tokyo. Finansiering genom Vetenskapsrådet, Wallander Foundation, FP7, Sparbanksstiftelsen Sjuhärad, TEKO stiftelsen och KK-stiftelsen.
- *Transfashional*, är en europeisk utbildnings- och forskningsplattform i samverkan mellan Universität fur Angewandte Kunst Wien, London College of Fashion, ArtEz, Arnhem, Academy of Fine Art, Warsaw och University of Bologna genom utställningar och seminarier runt om i Europa.
- *Design Residency*, sedan 2015 ett residency för att koppla ihop akademi med kultur- och näringsliv som komplement till gästforskare och postdocs finansierat av Sparbanken Sjuhärad. Designers från bl a annat Tyskland och Australien med inriktning mot hållbarhetsfrågor har antagits här.
- *Sustainable Apparel Coalition (SAC)*, global allians av återförsäljare, varumärken, leverantörer, NGO, fackföreningar och akademiker som syftar till att skapa en textil- och modeindustri som har en positiv inverkan på människor och samhällen.
- *Cumulus*, *IFFTI*, *ELIA m fl*. HB är aktiva medlemmar i flera olika nätverk för utbildnings- och forskningsutbyte inom konst, design, textil och mode.

Utöver ovanstande delar deltar doktorander varje år på olika arenor för offentlig prövning som finns och arrangeras runt om i världen, som exempelvis samlingsutstallningar för konst- och designstuderande arrangerade av de olika nätverk som institutionen deltar i, samt visningar arrangerade av olika organisationer inom specifika områden – vilka tillsammans bidrar till den samlade forskarutbildningsmiljön (se vidare aspekten Arbetsliv och samverkan).

3. Utformning, genomförande, resultat

3.1 Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

I UKÅ:s vägledning för självvärdering står det att bredd ska tolkas som bredd inom forskarutbildningsämnet även om högskoleförordningen använder begreppet forskningsområde, då UKÅ i vägledningen menar att det inte finns någon tydlig definition av begreppet forskningsområde. Som tidigare tydliggjorts i inledningen utgår denna självvärdering från att det som avses är ämnet design inom området textil och mode, dvs. textil- och modedesign. Därutöver anses avgränsningen för bredden i enlighet med lärandemål i ASP och kursplaner utgöras av konstnärlig forskning i allmänhet och praktikbaserad designforskning i synnerhet.

Precis som i examensordningen syftar forskarutbildning i textil- och modedesign enligt ASP att tillgodose såväl bredd som djup med avseende kunskap om, och förståelse för konstnärlig gestaltning i textil- och modedesign. Rent praktiskt innebär det i utbildningen att djupa specialistkunskaper som examineras och säkerställs i den enskilda doktorandens avhandling kompletteras med bred och generell kunskap och förståelse för ämneskunskaper i textil- och modedesign vilket främst säkerställs i kursmoment. Genom att fördjupa sig i teori och metod ska doktoranden utveckla förståelse för textil- och modedesign generellt, och kunskap om hur doktoranden själv kan bidra till aktuell internationell forskning inom sitt specifika fält inom textil- och modedesign. Det innebär att doktoranden måste vara väl förtrogen med de verktyg som är centrala i textil- och modedesign för att kunna definiera, formulera och analysera praktiska yrkesrelaterade problem inom textil- och modedesignprofessionen.

Brett kunnande inom och en systematisk förståelse av textil- och modedesign samt förtrogenhet med konstnärliga forskningsmetoder i allmänhet inom textil- och modedesign anses den doktorand ha som besitter kunskaper om textil- och modedesignområdets bakgrund såväl som aktuella riktningar och problemområden. Därtill ska doktoranden ha tillräckligt med materialkännedom och kännedom om olika textila teknikers möjligheter och begränsningar. Denna bredare kunskap demonstreras i relation till *djup och aktuell specialistkunskap* vilket den doktorand inom textil- och modedesign anses ha som genom sin designforskning kan bidra till utveckling av området, och i skrift eller på annat sätt kan diskutera och värdera forskningsarbetets specifika bidrag i relation till etablerat arbete, befintlig kunskap, forskningsmetodik och olika förhållningssätt.

Brett kunnande inom och en systematisk förståelse för textil- och modedesigns konstnärliga grund utvecklas och säkerställs i huvudsak inom ramen för programmets obligatoriska kurser på 45 hp, studio- och verkstadsarbete samt det högre seminarier. Även *förtrogenhet med konstnärliga forskningsmetoder inom* textil- och modedesign i allmänhet säkerställs genom programmets obligatoriska kurser på 45 hp, men kanske i än högre grad genom experimentellt arbete i studios och verkstäder samt genom valbara kurser inom olika teknik- och materialområden.

För att nå lärandemålet med avseende på kunskap och förståelse för konstnärlig gestaltning i textila material, tekniker och gestaltning av kroppen genom det som bärs krävs både praktiska och teoretiska övningar. Därför sker bred kunskapsutveckling såväl praktiskt genom gestaltande arbete i studios och verkstäder som genom orienterande och fördjupade studier av teoretiska perspektiv och metoder genom t ex litteraturstudier och essäskrivande i ämnesspecifika kurser. Doktoranden utvecklar och tränar kunskaper i interaktion med sin handledargrupp och ihop med doktorandkollegor och övriga kollegiet genom att den enskilde doktoranden diskuterar materialval och metodval i jämförelse med hur andra doktorander, forskare och forskargrupper arbetar med motsvarande textil- och modedesignrelaterade gestaltungsproblem, metoder och material. Vidare utvecklas förståelse genom seminarier och kursövningar där det experimentella arbetet, det konstnärliga och teoretiska sammanhanget samt syfte och relevans för fältet diskuteras och analyseras i relation till befintlig forskning inom textil- och modedesign.

Exempel på kurser som innehåller lärandemål med avseende på bred kunskap och förståelse inom textil- och modedesign som doktoranden examineras mot är *Konstnärlig forskning och praktikbaserad designforskning, 5 hp*, *Design teori, 5 hp*, *Högre seminarier för konstnärlig forskning I & II, 5 + 5 hp* och *Färgeri, textiltryck och beredningsteknik 7,5 hp (exempel på valbar kurs)*. Även kurser som doktorander tar vid andra lärosäten bidrar till doktorandens kunskap och förståelse. Exempel på sådana kurser är *Kropp och språk i konsten, 10 hp* (Konstfack), *Embodied Textile Interaction, 5hp* (Vilnius Academy of Fine Arts) och *Textile Architecture 5 hp* (Universität der Künste, Berlin).

Forskarutbildningen har sin bas i en praktikbaserad experimentell designforskning med fokus på grundläggande frågeställningar. Resultat är huvudsakligen form av tekniker, metoder och designprogram där de gestaltade exemplen och ett nära samspel mellan experiment och begreppslig teoriutveckling är av fundamental betydelse. Detta avspeglas i lärandeaktiviteterna genom att kunskap och förståelse i utbildningen är inriktad mot fördjupad orientering om experimentellt utforskande designarbete och begreppslig teoriutveckling med fokus på (i) kunskap om, och förståelse för, experimentellt designarbete, i samspel med teoribildning, inom givet textilt område som ett sätt att tydliggöra och utforska en initial problemställning samt (ii) kunskap om, och förståelse för, de sammanhang som bestämmer meningen och betydelsen hos såväl problemställning som resultat inom givet område.

För kunskapsmålen innebär detta t ex att experimentellt forskningsarbete i studios och verkstäder både syftar till djup och bred kunskap, och att aktiviteterna för dem båda inte helt lätt går att särskilja. För den breda kunskapen handlar det om och förståelse för studioverksamhet som bas för konstnärlig experimentell designforskning. Att gå från designprojektet till designforskningsprojektet är också en central del i forskarutbildningen i relation till undersökningar och utvecklingar av tekniker, metoder och designprogram. Bred kunskap och förståelse handlar i detta sammanhang om kunskap om, och förståelse för, de textila verkstäderna som forskningsplatser och forskningslabb – att gå från experimentell produktion till forskningsexperiment i processer, material och tekniker. I relation till konstnärlig grundforskning handlar det om att skifta fokus från att se verkstäder och tekniker som tekniska problem, t ex plagget som konstruktion i produktionsprocessen, till verkstäder och tekniker som konstnärlig grund och som designestetiska problem, som t ex plagget som uttryck i designprocess.

Vidare kan den breda kunskapen och förståelsen också ses som resultatet av att doktoranden utvecklar fördjupad kunskap, förståelse och förtrogenhet med specifika delar av områdets material och processer, men som samtidigt ökar förståelsen för konstnärlig experimentell designforskning inom området i stort. För att exemplifiera: en avhandling syftade till att undersöka relationen mellan form och material i stickat mode med utgångspunkt i topologiska invarianter som bas för arbete med plagg i 3-dimensionell trikåteknik. Samtidigt som syftet uttrycker ett specifikt område för fördjupning, så utvecklar doktoranden även en bredare kunskapsbas och förståelse för konstnärlig experimentell designforskning genom textila tekniker i allmänhet. I en annan avhandling utforskades ”att se” som fundamental metodik i modedesignarbete genom en serie draperingsexperiment. Medan metoden i sig är specifik och kräver fördjupad kunskap inom modedesign, bygger det experimentella arbetet även i detta fall på en bredare förståelse för konstnärlig experimentell designforskning i interaktionen mellan textil teknik och gestaltning av kroppen.

På liknande sätt som det i forskning med utgångspunkt i teoretiska referensramar kan visa sig utmanande för doktorander att koppla teoretiska referensramar till det praktiska och konkreta, kan vi också se att det finns faser där doktorander har svårt att lyfta sig från experimenten för att utvärdera, tolka och begreppsliggöra resultatet av experimentellt designarbete. En viktig del i en forskarutbildning med fokus på experimentell grundforskning i textil- och modedesign är därför kompletterande moment som bidrar till doktorandens förståelse för den kunskap som genereras genom experimenten.

För att träna sig i att utvärdera, tolka och begreppsliggöra resultatet är handledning en av de viktigaste aktiviteterna. Förutom en vanligtvis mer intensiv handledning i faser av begreppsutveckling är handledning en central aktivitet för fortlöpande kritiska diskussioner för att fördjupa kunskapen om, och förståelsen för, balansen mellan forskning som kritiskt och som kreativt hantverk samt för att fördjupa kunskapen om sammanhang och bredare förståelsen för det egna arbetet. Denna typ av handledning sker vanligtvis direkt genom regelbundna forskningsmöten med handledare.

För att fördjupa kunskapen om, och förståelsen för, de olika forskningssammanhang som kan vara relevanta för doktorandens pågående arbete sker förutom handledning litteraturstudier, seminarier, skrivövningar, kritiska diskussioner och referensdiskussioner i olika kurser. Som ett exempel kan nämnas kursen i *Experimentell designforskning och vetenskapshistoria* 5 hp. Kursen ger en områdesöversikt och exempel på experimentell designmetodik som forskningsmetodik och tittar på samband mellan experimentella metoder och experimentets roll i teoriutvecklingen. Centralt i kursen är metodologiska jämförelser mellan forskningsområden inom naturvetenskap, ingenjörsvetenskap, medicin och humaniora/samhällsvetenskap med fokus på rigor i konstnärlig forskning. Genom föreläsningar, seminarier,

muntliga presentationer, kritik och en individuell, avslutande skriftlig essä bygger doktoranderna gradvis upp kunskap och förståelse för argumentation och motiv för de forskningsmetoder som används. Kursen bidrar också till att ifrågasätta redan använda eller påbörjade forskningsmetoder för att analysera dessa i relation till forskningsämnet inom fältet, definitionen av forskningsprogrammet och designexemplets roll i kunskapsutvecklingen samt argumentation och demonstration av experimentellt konstnärligt forskningsresultat.

Erfarenheten från examinatore och handledare i teoretiska diskussioner som i kursen ovan visar att doktoranderna i regel inte har svårt för att använda begrepp och teorier för att utvärdera och tolka experimentellt arbete på ett relevant sätt. Däremot är det inte ovanligt att doktorander som har en djup konstnärlig designkompetens och utvecklad förankring i designpraktiken upplever svårigheter i att på ett mer nyanserat sätt diskutera, relatera och sammanföra olika teoretiska perspektiv och begrepp både muntligt och skriftligt. Detta kan t ex också ses i texter där skrivningen till en början är något mer fragmentarisk. Detta problem har lett till flera skriftliga examinationsmoment som komplement till seminariediskussioner i de obligatoriska kurserna. På så sätt önskar kursansvariga kunna följa upp och ge kritik och stöd tidigare under kursen för att nå ett bättre slutresultat bland doktoranderna efter avslutad kurs.

Det högre seminariet är vidare en viktig del för att möjliggöra och säkerställa ett bredare kunnande inom textil- och modedesignområdet. Eftersom utbildningen i så pass stor utsträckning är uppbyggd på doktoranders individuella forskningsprojekt är det högre seminariet en viktig del för att möjliggöra och säkerställa det breda kunnandet inom textil- och modedesignområdet. Medan doktoranden genom avhandlingen examineras på sin förmåga att sätta upp ett eget undersökande experimentellt arbete examineras genom det högre seminariet doktorandens förståelse för sitt eget arbete och specifika forskningsfält inom området i ett bredare sammanhang. Det är genom det högre seminariet som doktoranderna utvecklar olika perspektiv på sitt eget forskningsarbete. Viktigt att påpeka är kanske att det högre seminariet syftar på både kurser och en central aktivitet där nytta och effekt i utbildningen för doktorandens lärande inte tillfullo kan mätas i poäng och examineras i enstaka examinationsuppgifter. För att det högre seminariet ska ha önskad effekt utanför kursmomenten är dock en kritisk aspekt närvaron och uppslutning. Detta tillsammans med att inriktningen på experimentell grundforskning i textil- och modedesign förutsätter omfattande praktiskt forskningsarbete i studios och verkstäder är två av anledningarna till varför doktoranders närvaro på lärosätet inte bara anses vara ett mål utan en förutsättning för att tillgodogöra sig utbildningen. Vilket också försöks främjas på flera sätt.

3. Utformning, genomförande, resultat

3.2 Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Enligt ASP för forskarutbildningen i textil- och modedesign ska doktoranden efter examen ha förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med forskningsmässig noggrannhet identifiera och formulera konstnärliga frågeställningar. Därtill ska doktoranden efter examen kunna planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade konstnärliga uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete. Detta anses den doktorand ha som behärskar textil- och modedesignprocesser och kan modifiera sin egen forskningsprocess genom att tillämpa kunskaper i konstnärliga forskningsmetoder inom textil- och modedesign samt relatera forskningsprojektets frågeställningar och metoder till andras forskning utifrån kunskaper om textil- och modedesignområdets bakgrund såväl som aktuella riktningar.

I och med att forskarutbildningen har sin bas i en praktikbaserad experimentell designforskning med fokus på grundläggande frågeställningar är det dock inte helt enkelt att särskilja ovan examensmål från skapande förmåga och förmåga till konstnärlig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning inom textil- och modedesign. För att kunna planera och genomföra forskning byggt på ett nära samspel mellan gestaltande experiment och begreppslig teoriutveckling krävs att doktoranden kan visa skapande förmåga och förmåga till konstnärlig analys för att kunna sätta upp ett eget undersökande arbete. Därutöver krävs att doktoranden utifrån materialkännedom och kännedom om olika textila teknikers möjligheter och begränsningar kan visa på lämpliga val och avvägningar i forskningsprojektet.

Vidare enligt ASP anses den doktorand uppfylla målet om förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat inom textil- och modedesign i dialog med forskarsamhället och samhället i övrig, om denne kan visa fördjupad skicklighet i presentation av sin egen forskning samt kunna föra en kritisk diskussion kring sin egen och andras forskning i utställningar, på konferenser och workshops och i tidskrifter. För att kunna nå detta mål krävs i sin tur också att doktoranden har en fördjupad skicklighet i experimentellt designarbete inom givet textilt område i samspel med teoribildning för att tydliggöra och utforska en initial problemställning. Dessutom måste doktoranden visa förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen samt förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap inom textil- och modedesign. Förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande anses den doktorand ha som kan visa fördjupad förmåga att se och tydliggöra de sammanhang som bestämmer meningen och betydelsen hos såväl problemställning som resultat inom ett textilt designforskningsområde.

Exempel på kurser som examinerar lärandemål med avseende på färdigheter och förmågor som doktoranden examineras mot är *Experimentell designforskning och vetenskapshistoria, 5 hp*, *Presentation och dokumentation av konstnärlig forskning, 5 hp*, *Högre seminarier för konstnärlig forskning I & II, 5 hp + 5 hp*, *Handledning och undervisning på högskolenivå inom konstnärligt område, 2 hp*, *Högskolepedagogisk introduktionskurs, 3 hp (ges vid HB generellt)* och *Fördjupning textil teknik, 5 hp*. Doktorander har även vad gäller dessa lärandemål också tagit relevanta kurser vid andra lärosäten, t ex *Physical computing 4,5 (Chalmers)*, *Konstnärliga forskningsprocesser 15 hp (Konstfack)*, *Research entrepreneurship in the academic & non-academic area, 5 hp (Royal College of Art, London)* och *Research career, development and business plan, 5 hp (Technische Universiteit, Eindhoven)*.

För färdighet och förmåga är utbildningen inriktad mot träning i experimentellt utforskande designarbete i samspel med begreppslig teoriutveckling med fokus på (i) fördjupad skicklighet i experimentellt designarbete inom givet textilt område i samspel med teoribildning som ett sätt att tydliggöra och utforska en initial problemställning, samt (ii) fördjupad förmåga att se och tydliggöra de sammanhang som bestämmer meningen och betydelsen hos såväl problemställning som resultat inom givet textilt designforskningsområde. Dessa färdigheter och förmågor utvecklas i huvudsak genom forskningsarbetet i studios och labb, handledning, det högre seminariet samt obligatoriska och valbara kurser.

För det experimentella designarbetet i studios och verkstäder ges ett antal obligatoriska och valbara kurser som stöd och för doktorandens val av metod(er). Som tagits upp under bedömningsgrunden *Kunskap och förståelse* ger kursen *Konstnärlig forskning och praktikbaserad designforskning, 5 hp* en områdesöversikt gällande metodik medan kursen *Experimentell designforskning och vetenskapshistoria, 5 hp* ger fördjupade

kunskaper om metoder inom ämnet och området för det individuella forskningsprojektet. Även fördjupningskurser i textila tekniker och material har en stark koppling till metodval och metodutveckling i det experimentella designarbetet.

Fördjupningskurser i olika textila tekniker fanns inte initialt i forskarutbildningen, men efter att doktorander antagits med annan examen än i textil- och modedesign har de blivit ett värdefullt komplement. Även för studenter med textil- och/eller modedesignbakgrund är fördjupningskurserna i textila tekniker värdefulla för att ge färdigheter och förmågor i forskningsmetod kopplat till teknik utanför, eller som komplement till tidigare kunskaper, och för att doktorandens färdigheter i gestaltning i textil- och modedesign ska fortsätta att utvecklas. Även om doktorandernas gestaltande färdighet och förmåga i textil- och modedesign tränas och utvecklas inom ramen för avhandlingsprojektet, är det tydligt att doktorandernas färdigheter i metod, processer och material i stor utsträckning påverkar deras konstnärliga uttrycksmöjligheter. Teknikkurserna är också viktiga för forskningsmässig självständigt och för att kommunicera med andra vetenskapsområden som doktoranderna möter genom de textila materialen och teknikerna, t ex i forskarutbildningarna inom textilt management och textil materialteknik.

Handledning för planering, genomförande, och inte minst metodval ses också som en viktig aktivitet. I början kan det handla mer om att handleda för att se, och förtydliga, en initial idé som ett forskningsproblem och för att se möjligheter och nya öppningar. I ett senare skede i utbildningen handlar det istället om att se och förtydliga resultat samt att hitta exempel som konkretiserar såväl problem som resultat. Den direkta handledningen med handledare och handledargrupp visar sig för de flesta doktoranderna ha stor betydelse för att fortlöpande i metoddiskussioner kunna fördjupa kunskapen om, och förståelsen för, metodutvecklingen som ett designproblem. Även indirekt handledning för stöd i textila eller textilrelaterade metoder och processer med ämnesföreträdare från andra vetenskapsområden som t ex textil materialteknik kan här vara viktigt.

Förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar utvecklas, tränas och säkerställs tydligast genom att doktoranderna genomför sin utbildning och färdigställer sina respektive avhandlingsprojekt och dess olika delar inom den givna utbildningstiden om 4 år (5 år inklusive 20 procent undervisning). Även om alla doktorander sedan 2011 har genomfört utbildningen enligt tid finns det flera olika faktorer att vara uppmärksam på vad gäller planering och genomförande. Några faktorer som hittills uppmärksammats i relation till doktorandens utveckling av färdigheter och förmågor att planera och genomföra sin forskning, och som på olika sätt påverkat uppsatt planering eller pågående genomförande, har exempelvis varit: handledarens förmåga att ge kritik och förmåga att driva på kunskapsutveckling och genomförande, handledarens krav på så hög kvalitet som möjligt på avhandling, förändringar i doktorandens livssituation, doktorandens geografiska bostadsort, doktorandens bisysslor eller planering och omfattning av doktorandens undervisning.

Att doktoranden i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat säkerställs av det högre seminarier, deltagande i olika nätverk och forskningsprogram, presentationer och diskussioner i nationella och internationella konferenser, genomförande av workshops och utställningar, publicering av experimentella resultat i olika tidskrifter and andra peer review-moment. Presentation vid internationella konferenser uppmuntras särskilt och flera doktorander deltar även i peer review-utställningar och performances på arenor utanför akademien eller i gränslandet. Som stöd för detta lärandemål ses det högre seminarier som viktigt med sitt särskilda syfte att träna och examinera förmåga att muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat med speciell inriktning mot textil- och modedesign. Ett ytterligare stöd för att presentera och diskutera forskning och forskningsresultat ges även inom ramen för utbildningen i det obligatoriska kursmomentet *Presentation och dokumentation av konstnärlig forskning*, 5 hp. Kursen i sig är ett resultat av studierektors och handledargruppens önskan om att utbildningen på ett systematiskt sätt ytterligare ska bidra till doktorernas färdighet och förmåga till presentation och diskussion av sin forskning och därigenom bli än mer auktoritära och konkurrenskraftiga i ett internationellt sammanhang.

Att visa förutsättningar för att bidra till samhällets utveckling säkerställs i grunden genom utbildningens fokus på metodutveckling och utveckling av designprogram. Det innebär att även om forskarutbildningen har bäring på grundläggande frågor inom textil- och modedesign så bidrar resultaten av de konstnärliga forskningsprojekten och forskningsprogrammen med fokus på uttryck på ett fundamentalt sätt till

samhällsutvecklingen (se vidare Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt och Jämställdhet). En av anledningarna till detta kan vara att den konstnärliga grunden för design som verksamhet och hantverk ligger i kunnandet att uttrycka ting och i förståelsen för uttrycksfullheten i material och tekniker. Därtill i kunnandet att ge konkret gestalt åt det abstrakt givna och förståelsen för gestaltningsmöjligheter i material och tekniker samt tänkt användning i relation till, på ett eller annat sätt, givna sammanhang, som i textil- och mode är öppet för en mångfald av betydelser.

Förutsättningar för att bidra till samhällets utveckling säkerställs vidare genom forskarutbildningens del av, och kopplingar till, flertalet starka nationella och internationella forskningsprogram och plattformar med tydlig inriktning på samhällsutveckling, t ex Smart Textiles och Hållbart Mode (se Forskarutbildningsmiljö). Genom dessa samverkansplattformar, som också finansierar doktorander i sig självt, ges konkreta förutsättningar för doktorander att bidra till olika samhällsfenomen genom forskningssamarbeten med andra partners i plattformarna och nätverken.

Doktoranden demonstrerar också sin förmåga att bidra till andras lärande – och i förlängning även samhällets utveckling – genom de 20 procent av doktorandtjänsten som utgörs av undervisning (gäller alla utom externfinansierade doktorander). Doktorandens undervisning utgörs av undervisning i kurser och kursmoment samt individuell handledning och bihandledning i designprojekt på grund- och avancerad nivå. Genom den individuella handledningen och genom den gemensamma belysningen av projekten på seminarierna breddar således doktoranden sin kunskap och förståelse för textil- och modedesign även genom sin undervisning. För att stödja och utveckla doktorandernas pedagogiska färdigheter och handledarförmågor ges två kurser inom ramen för utbildningen. Doktoranderna deltar även i planeringsmöten och ämnesdiskussion som berör deras deltagande i undervisning och handledning. Undervisningen utgör på sätt också en naturlig progression för doktorandens färdighet och förmåga i att bidra till andras lärande i takt med ökad undervisningserfarenhet.

Nivå och omfattning på undervisningen varierar mellan doktorander. Doktorander inkommer ofta, också i samråd med handledare, med önskemål om kurser att undervisa i och projekt att handleda till studierektor för grundutbildningen. För att bidra till doktorandens bredd att verka också utanför sitt specialistområde undervisar doktoranderna inte helt och hållet inom hens fördjupningsområde. Delar av undervisningstid planeras istället i mer generella kurser eller undervisa/introducera textil- och modedesign i andra utbildningsprogram. Att vara icke-svensktalande är inget hinder för handledning eller undervisning då utbildningsspråket på alla nivåer inom utbildningsverksamheten är engelska. En viktig del av doktoranders undervisning och handledning är också att forskningsanknyta undervisning genom förmedling av sina egna forskningsresultat, vilket i sig också ses som ett värdefullt sätt för doktoranden att utveckla kritisk reflektion i dialog med masterstudenter, som inte sällan tillhör de mest kritiska åhörarna i sammanhanget.

3. Utformning, genomförande, resultat

3.3 Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Intellektuell självständighet, konstnärlig integritet och forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar inom textil- och modedesign kopplar till forskarutbildningens övergripande mål som enligt ASP är att bidra till samhällsutveckling genom forskning och utveckling av den textila sektorn genom att tillgodose behov av forskarutbildad personal för arbete inom näringsliv, kulturliv och akademi. Ytterst anses den doktorand som examinerats för doktorsexamen ha säkerställt detta examensmål. I delar innebär det att doktoranden på vägen och i progression har formulerat sitt eget forskningsprojekt utifrån kunskap och förståelse, därefter utifrån färdigheter och förmågor genom översikter och fördjupningar i de olika kurserna välja metoder i samråd med handledare samt att utföra projekten självständigt och med integritet.

I bred mening innebär det att doktoranden genom utbildningen skall utvecklas till en kritisk och självständig forskare i textil- och modedesign med förmåga att planlägga och genomföra forskningsprojekt. Det innebär att doktoranden självständigt och kritiskt skall kunna värdera motiv, metoder, resultat, tolkningar och argument i textil- och modedesignforskning. För att nå målen gäller för doktoranden att inte enbart kunna kritiskt granska det egna arbetet utan även andras. I samband med detta är en iakttagelse i handledarkollegiet att det, inom experimentell designforskning med fokus på grundläggande konstnärliga frågeställningar som definitioner och metoder, inte sällan handlar om att träna doktorander i att utveckla förhållningssätt och förståelse för att kunna värdera sitt eget och andras resultat t ex i termer av potential och räckvidd i ett design program eller i ett sammanhang som definieras av en designprofession.

Intellektuell självständighet, konstnärlig integritet och forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar inom forskningsområdet textil- och modedesign examineras genom doktorandens självständiga avhandlingsarbete, med föregående arbete i studios och verkstäder, det högre seminariet, samt i obligatoriska och valbara kursmoment. Även fördjupad insikt om konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används inom forskningsområdet textil- och modedesign säkerställs förutom i avhandlingsarbetet också genom det högre seminariet samt inom ramen för obligatoriska kurser.

Exempel på kurser som innehåller lärandemål med avseende på värderingsförmåga och förhållningssätt i textil- och modedesign som doktoranden examineras mot är: *Konstnärlig forskning och praktikbaserad designforskning, 5 hp, Experimentell designforskning och vetenskapshistoria, 5 hp, Presentation och dokumentation av konstnärlig forskning, 5 hp, Designteori, 5 Hp, Högre seminarier för konstnärlig forskning I & II, 5 hp + 5 hp, Forskningsetik 2,5 hp (ges vid HB generellt), Forskningsetik - konst och design, 2,5 hp,Handledning och undervisning på högskolenivå inom konstnärligt område, 2 hp. En kurs i Hållbar utveckling 3 hp där högskolans samtliga forskarutbildningar medverkar i en seminarierie ges av fr.o.m. hösten 2018.*

För att nå lärandemålet avseende värderingsförmåga och förhållningssätt för konstnärlig gestaltning i textila material och tekniker och gestaltning av kroppen krävs på samma sätt som för övriga lärandemål praktiska och teoretiska övningar. Därför sker träning av värderingsförmåga och förhållningssätt såväl praktiskt genom kritik av det gestaltande arbetet i sig självt, designexempel och konstnärliga modeller, det experimentella upplägget och genomförande tillsammans med värdering av teoretiska perspektiv och begreppsutveckling kopplat till designexempel och konstnärliga modeller. I kanske än större uträkning än för examensmålen vad gäller kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, utvecklas värderingsförmåga och förhållningssätt, i huvudsak genom interaktion mellan doktorand och handledargrupp, i interaktion med kollegiet och omgivande internationella forskarsamhället och i interaktion med kultur- och näringsliv genom olika former och nivåer av peer review-aktiviteter.

3.3.1 Intellektuell självständighet/konstnärlig integritet

Genom handledning i forskarutbildningen tränas och utvecklas doktoranden i att succesivt ta allt större ansvar för både forskningsidé, planering och genomförande av experiment, tolkning av resultat och begreppsutveckling samt formulering, demonstration och argumentation genom konstnärliga modeller. I början av utbildningen kan det handla mer om att handledaren ger en rad olika mer precisa uppgifter och instruktioner. Beroende på doktorandens förmåga till självständigt arbete, och även handledarens förmåga att ge instruktioner och uppgifter, övergår handledningen allteftersom till en form av regelbundna, interna

peer review-moment där handledaren fungerar mer som diskussionspart och kritisk granskare. Handledaren kan således uppmuntra och driva på utvecklingen genom att bidra med reflekterande exempel eller föreslå möjliga vägar framåt utifrån doktorandens egna idéer.

Doktorandernas intellektuella självständighet och konstnärliga integritet börjar tränas redan tidigt under forskarutbildningen genom det högre seminariet. Doktoranden presenterar här sitt arbete minst en gång per år. Även målet för intellektuell självständighet präglar uppläggets progression: (1) forskningsområdet, definitionen av designprogrammet och fältets forskningsmetoder, (2) utvecklingen av experimenten och definition av metoder, (3) begreppsutveckling och definitioner för designfältet, (4) designexperimentens roll i att formulera resultat. Utöver de egna presentationerna förväntas även doktoranden att delta vid de högre seminarierna varje vecka för att aktivt medverka i kritisk reflektion av andras presentation, såväl doktorandkollegor som gäster.

Praktiskt sett sker oftast doktorandens första presentation redan tidigt och ofta lokalt inom kollegiestrukturen och vid andra möten inom HB, för att sen bli mer regelbundna vid det högre seminariet (fyra seminarier under utbildningen), forskarskolans internat (fem presentationer under utbildningen, se även Forskarutbildningsmiljö) för att allt eftersom ske allt mer i olika internationella sammanhang där peer review-kritik ges på bidrag till konferenser, utställningar, workshops och artiklar. Vidare ses diskussioner med gästforskare och professionella samarbetspartners, t ex koreografer i dansgrupper, kuratorer i utställningar, designers vid företag som en viktig del i utvecklingen av konstnärlig integritet och intellektuell självständighet genom träning av både inom- som utomakademisk argumentations- och värderingsförmåga.

Även licentiatseminariet med extern opponent, slutseminariet med opponent samt disputationsaktens genomförande är högst centrala moment för att träna och säkerställa konstnärlig integritet och intellektuell självständighet i relation till värderingsförmåga och förhållningssätt genom att doktoranden ensam försvarar sin licentiatavhandling och doktorsavhandling. I de fall doktoranden har en sammanläggningsavhandling innebär det också att doktoranden försvarar delar som är genomförda i team. På så sätt examineras också doktoranden på sin förståelse för andras bidrag och kompetens i den gemensamma forskningen vilket också visar på intellektuell självständighet och konstnärlig integritet.

Ett av de tydligaste tecknen i processen mot en mer självständig forskare visar doktoranden efter genomförd licentiatexamen då doktoranden oftast tar ett större eget ansvar för att driva och avgränsa det egna forskningsprojektet. Även doktorandens sätt att bedriva sin undervisning och handledning på grundnivå och avancerad nivå tenderar att bli mer självständigt. Andra exempel på att doktorander tar allt större ansvar för sin forskning är att doktoranden på egen hand etablerar egna externa kontakter inom forskningsinriktningen samt självständigt planerar och arrangerar workshops vid internationella lärosäten. I presentationer och i dialoger märks självständighet genom en större självsäkerhet samt genom förmåga till fördjupad och preciserad diskussion om sitt egna och andras arbete.

Förutom doktorandernas aktiva deltagande genom nämnda plattformar uppmanas doktoranderna till ytterligare internationella kontakter och verksamhet för att bygga och stärka sina egna framtida nätverk. Ett annat tydligt tecken på intellektuell självständighet och konstnärlig integritet är därför att samtliga doktorander hittills har utvecklat egna samarbeten och nätverk utöver de plattformar och program som redan erbjuds. Majoriteten av doktoranderna har under sin studietid prövat sin forskning genom workshops vid andra nationella institutioner och organisationer, till att som mest verka i flera månader vid internationella institutioner och organisationer (se exempel under aspekten Arbetsliv och samverkan).

3.3.2 Forskningsmässig redlighet och forskningsetiska bedömningar

Inom textil- och modedesign har etiska frågeställningar en i högsta grad framskjuten position och utgör en levande diskussion. Ytterst examineras självständig forskningsmässig redlighet i avhandlingsarbetet och vid licentiatexamen, men också genom de två obligatoriska kurserna: *Forskningsetik* 2,5 hp (ges vid HB generellt) och *Forskningsetik - konst och design*, 2,5 hp. Diskussioner och granskning av redlighet i forskning och diskussioner om forskarens etiska ansvar sker däremot kontinuerligt under hela utbildningen genom handledning, men också vid det högre seminariet, forskarinternat, forskningspresentationer och andra mer informella möten. Inom textil och modedesign finns det många exempel på levande etiska

frågeställningar som ständigt återkommer i dessa sammanhang, men också i avhandlingsarbeten som direkt rör designetiska frågor.

En första och självklar del är användningen av referenser. Precis som för användningen av referenser i vetenskapligt material är det också en självklar del i utbildningen att diskutera redlighet i användning av konstnärligt material. Denna diskussion finns med i textil- och modedesignområdet redan när studenterna börjar studier på grundnivå och fortsätter vidare på forskarutbildningen och i forskningen. Även diskussion om användning av konstnärligt material från kontroversiella konstnärer och designers (författare) diskuteras. I relation till akademiskt skrivande är också fotograferande en väldigt central del i dokumentation och argumenten av forskningsmaterial i textil- och modedesign, inte minst där personer ofta är involverade. Här kan frågor till exempel handla om relation mellan position, perspektiv, utsnitt, brännvidd och skärpedjup till integritet, anonymitet, GDPR, objektifiering, utpekande, reducering, förvrängning och jämförbarhet. Detta gäller såväl fotografering av kroppen i sig, den enskilda individen som bär något, performance utförda av flera personer, dokumentation av workshops som textila material i sig själva eller en längre serie med designexempel som resultat av experimentellt textilt arbete.

Som exempel på avhandlingsarbete som direkt hanterar designetiska frågeställningar kan ett avhandlingsarbete nämnas som handlar om designetiska frågor i relation till design av "extrema" miljöer som ett fängelse eller en intensivvårdavdelning. Ett flertal avhandlingsarbeten relateras också till centrala etiska frågeställningar vad gäller mer traditionell insamling av empiriskt material när människor inkluderas i forskningsprojektets empiri.

Etiska diskussioner kan i sin tur också handla om försvar och argumentation av avhandlingsarbete, exempelvis om hur doktorander i mer tillämpade designsammanhang bemöter frågor som: Vad är meningen med konstnärlig grundforskning? Varför är grundforskning i design viktigt? Kan mode vara något positivt för samhällets utveckling? Står inte design av smarta textilier i direkt motsättning till ett övergripande designprogram för hållbar utveckling?

3.3.3 Konstens möjligheter och begränsningar samt dess roll i samhället

Genom designexempel och konstnärliga modeller ställer forskningsresultaten frågor om, och föreslår möjligheter för vardagen och dess alternativ genom att ge uttryck för nya sätt att leva och vara. På samma sätt introducerar prototyper i textil- och modedesign alternativa definitioner och metoder som i sig själva demonstrerar och argumenterar för dess potential inom textil- och modedesignprofessionen.

Möjligheter och begränsningar med konstnärlig forskning i textil- och modedesign belyses också i regel via motiv och analyser av forskningsresultat, även i de fall forskningsprojektets syfte först och främst handlar om fundamentala frågor kring definitioner och metoder i relation till uttrycksfullhet i något fält inom textil- och modedesign. Även behovet av vidare forskning och kunskapsutveckling som diskuteras i det konstnärliga forskningsarbetet tar ofta sin utgångspunkt samhällsföreteelser/problemställningar.

Genom att titta på doktoranders forskningsprojekt blir det tydligt att grundforskningsinriktade projekt såväl under forskarutbildningen som efter examination bidragit på ett konkret sätt till viktiga samhällsutmaningar. I ett fall, med utgångspunkt i ny och alternativ designmetodik, startades ett projekt för utveckling av vårdrummet tillsammans med en vårdinstitution och Södra Älvsborgs sjukhus baserad på den nya metodiken. I ett annat fall har utvecklingen av performance-baserad modedesign bidragit till samhällsdebatten om mångfald och demokrati i relation till kläder och kön i DN, Svenska dagbladet, SVT, TV4, genom utställningar på Liljevals, ArkDes, Nationalmuseum, Stockholms Tunnelbana m fl. Ett tredje avhandlingsarbete med fokus på kläder och produkter som konstnärligt material har bidragit till flera olika samarbetsprojekt med företag för en förändring av sättet vi producerar och konsumerar kläder, populärvetenskapliga artiklar, föreläsningar för kommuner och politiska grupper samt branschutmärkelser för ambassadörskap inom hållbart mode. I ett fjärde forskningsprojekt som syftar till att utveckla ett alternativt konstruktionssätt för nya uttryck i kläder har resultatet bl a ställts ut på MOMA, New York; samtidigt som resultatet genom ett samarbete med att världens största företag inom outdoor-kläder (USA) använts för att sänka materialförbrukning för tillverkning av olika plagg med nio procent.

3. Utformning, genomförande, resultat

3.4 Jämställdhet

Vid akademien där designsektionen har sin hemvist integreras jämställdhetsperspektiv i forskarutbildningens miljö och utbildning. Jämställdhetsarbetet tar sin grund i dokumentet *Policy för lika villkor vid Högskolan i Borås (dnr 847-12-101)*. Lika villkor innefattar samtliga delar av tillgänglighets-, mångfalds- och jämställdhetsarbetet och ingår i HB:s kvalitetsarbete för att utveckla och bedriva verksamheten.

I akademins handlingsplan för perioden 2018-2020 finns en särskild prioritering för lika villkor och jämställdhetsintegrering. Denna anknyter till HB:s övergripande handlingsplan, *Handlingsplan för jämställdhet vid Högskolan i Borås (dnr 253-17)*, som innehåller en beskrivning av utvecklingsbehov, mål och aktiviteter som lärosätet avser att vidta och genomföra under perioden 2017–2019. Förutom att jämställdhet ska införlivas i alla beslut och i alla led av processer i hela verksamheten ska akademien särskilt arbeta med två prioriterade problemområden: könsbundna studieval och karriärvägar. Även om det första problemområdet relaterar främst till studenternas val inom grundutbildningen så kommer det att avspeglas i forskarutbildningen genom den rekryteringsbas som i framtiden finns att tillgå vid rekrytering av nya doktorander. Det senare området, karriärvägar, kopplar mer direkt till forskarutbildningen genom hur arbetsmiljön både under doktorandtiden men också vid en fortsatt karriär inom akademien efter disputation ser ut. Enligt en kartläggning som gjorts av den undervisande personalens planeringsbara tid har det framkommit att det på högskoleövergripande nivå inte finns några större skillnader i planerad forskningstid mellan kvinnor och män, däremot hade kvinnor en större andel administration i sina tjänster. Det innebär att kvinnor i större utsträckning innehar administrativa uppdrag till exempel som chef och studierektor, vilket i sig inte är eller i mycket liten utsträckning är meriterande för forskarkarriären, även om uppdragen kan ge inflytande och makt. Detta är ett prioriterat område för HB som helhet att jobba vidare med.

På HB ska doktorander redan idag mötas av en miljö där alla bemöts och bedöms likvärdigt utifrån intresse och kunskap och inte utifrån normer kring kön. Doktorander, såväl som studenter på grundnivå och avancerad nivå, inom textil- och modedesign utvecklar i sin utbildning kunskap om och ges stort utrymme till att diskutera och problematisera jämställdhetsfrågor för att kunna verka för ett mer hållbart samhälle.

För att säkerställa att dessa aspekter förs in i utbildningen erbjuder högskolan er rad utbildningsmoment både för handledare och doktorander där dessa frågor kan problematiseras och diskuteras. Nyast bland dessa kurser är *Jämställdhetsintegrering i praktiken – baskunskaper och vägledning för jämställd undervisning*, vilket är ett exempel på en konkret åtgärd givet den handlingsplan som är beslutad för 2017-2019. I denna kurs ges baskunskaper om jämställdhet och genus samt konkreta exempel på och metoder för jämställd undervisning. Kursen vänder sig till all personal inom högskolan. Därmed är kursen både relevant för handledare såväl som doktorander, varav i det senare fallet i egenskap av den lärarroll doktoranden har inom ramen för sin institutionstjänstgöring.

Sedan 2016 erbjuds ytterligare en kurs för undervisande personal och doktorander: *Normkritiskt förhållningssätt i högre utbildning, 5 hp*. Kursen behandlar normkritiska metoder i relation till deltagarnas egen professionella praktik med syfte att uppmuntra undervisande personal att tänka på vilka referenser de väljer till sina kurser och att bemöta studenter likvärdigt utifrån kunskap och inte utifrån normer kring kön.

I syfte att öka medvetenheten kring jämställdhet bland doktorander har jämställdhetsperspektivet tagits med som en del av handledarutbildningen *Att handleda doktorander* som ges av PUF. Handledarutbildningen har som ett kursmål att kritiskt diskutera forskarutbildningen, dess organisation, kulturer samt normer och värderingar som kan påverka handledning och doktorandernas förutsättningar. Denna kurs är också ett krav för docentmeritering. För doktoranderna utgör den högskolegemensamma forskarutbildningskursen *Högskolepedagogisk introduktionskurs, 3 hp* ett obligatoriskt kursmoment enligt den nya ASP. I denna kurs ges ett seminarium om jämställdhet/internationalisering och vid varje kurstillfälle anordnas reflektionsseminarier som har utgångspunkt i olika fallstudier där aspekter som jämställdhet ingår.

Beaktandet av jämställdhet sker även i samband med fastställandet av kursplaner, då främst dess innehåll genom kurslitteratur och lärandemål men även genom undervisningsformer samt vid tillsättandet av betygsnämnder. Mandatet att fastställa kursplaner vilar på KFU som i detta sammanhang har ett uppdrag att kontrollera att jämställdhetsperspektivet beaktas. Nämnden betonar dock att de inte vill verka för några

kvantitativa krav, utan att tyngdpunkten ligger på kunskapsspridning inom området vilket måste ske i samarbete med linjeorganisationen.

HB:s mål och strategier i form av handlingsplanen, med t ex de två utvecklingsområdena könsbundna studieeval och karriärvägar, berör KFU om inte direkt så indirekt. Dessa aspekter ligger till grund för t ex förslag av kriterier vid utbildningsutvärderingar och vid ämnesdiskussioner på nämndens möten. De ligger även till grund för de diskussioner och förslag som gäller tillsättningen av tjänster som nämnden är delaktiga i, t ex gällande meriter och kriterier för sakkunniga. De utbildningar som KFU har inom sitt ansvarsområde söks av kvinnor i större utsträckning än av män. Det finns dock ett ansvar att jämställdhet problematiseras och inte riskerar att förminska till en fråga gällande antalet kvinnor och män. Nämnden har delegerat beslut gällande betygsnämnd, opponenter vid disputation och opponenter vid licentiatseminarium till ordförandebeslut. Nämnden har vid redogörelser för dessa beslut önskat att en summering av de senaste årens beslut ska finnas med som underlag för att enklare kunna uppmärksamma och diskutera mönster. Något annat som har uppmärksamats är att det inte förts till protokollet när jämställdhetsfrågan har beaktats vilket framöver bör ske för att underlätta en analys av frågan.

Det finns i dagsläget en systematiserad dialog med linjen i och med att nämndens ordförande deltar i styrgruppen för jämställdhetsintegrering vilket anses vara mycket värdefullt för det pågående arbetet. Det anses också ha varit givande att representanter för nämnden har deltagit vid nationella sekretariatet för genusforsknings tematräff om meritokrati, kvalitet och ojämställdhet i akademin. Värderingen är att mer kan göras för att systematiskt beakta jämställdhet i utbildningarnas innehåll, utformning och genomförande, att detta är ett pågående arbete där t ex könsbundna studieeval kan analyseras i större utsträckning i relation till innehåll och utförande.

Generellt uppfattas jämställdheten som god och många av doktoranderna upplever att det finns en medvetenhet om jämställdhetsperspektiv i utbildningen. Som redan nämnts i bakgrundsbeskrivningen har två doktorander medborgarskap utanför EU, sju har medborgarskap inom EU men utanför Sverige, och tre doktorander har svenskt medborgarskap. Doktoranderna nämner också att utbildningsmiljön är förstående och stöttande vid t ex graviditet och föräldraledighet. En konkret aspekt på detta skulle kunna vara att titta på genomströmningen för kvinnor och män, men i och med att en så tydlig majoritet doktorander är och har varit kvinnor är det svårt att göra en relevant bedömning. Dock följer den samlade genomströmningen utbildningstiden till nästan 100 procent vilket kan ses ett gott tecken. Två tidigare doktorander har varit män. Enbart en doktorand, kvinna, har hoppat av utbildningen. En annan kommentar från doktoranderna är att det i princip endast är män på ledande positioner i linjeorganisationen, vilket bör balanseras upp med fler kvinnor. Kollegialt ser det dock annorlunda ut, där såväl studierektor som ordförande i KFU är kvinnor och av huvudhandledarna är tre kvinnor och två män.

I forskning, avhandlingsprojekt och de examensarbeten inom grundutbildningen som doktoranderna är involverade i har jämställdhetsfrågor inom modedesign en lång tradition, särskilt frågor om makt, demokrati och genus i relation till textil gestaltning av kroppen. Frågor om genus, normkritik, maktstrukturer och andra etiska frågeställningar är därför ständigt återkommande frågor i seminarier, kurser, designprojekt och forskningsarbeten i relation till perspektiv på textil som en konstnärlig disciplin i relation till andra, frågor om textil- och klädproduktion och konsumtion, kulturell appropriering av textil och textila artefakter samt könsfrågor och maktstrukturer i relation till kläder och mode. Även om doktoranderna inte har några egna konkreta förslag, välkomnar de ytterligare möjligheter till reflektion och diskussion kring jämställdhetsfrågor, vilket kan ses som ett uttryck för ett starkt engagemang i dessa frågor. Som ett exempel på avhandlingsarbete som behandlar dessa frågor kan nämnas ett arbete som undersökte mode som verktyg för att utmana heteronormativa synsätt. Ett annat arbete i mönsterkonstruktion utvecklade ett nytt konstruktionssystem som utgår från kroppen oavsett kön, till skillnad för dagens dominerade system som är uppdelat i konstruktionssystem för kvinnor, män och barn.

3. Utformning, genomförande, resultat

3.5 Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Forskarutbildningen i design ingår precis som övriga forskarutbildningar vid lärosätet i det övergripande kvalitetsledningssystemet (Dnr 868-16). HB har en implementerad utvärderingsmodell för kvalitetssäkring av utbildning där det övergripande målet är att HB:s forskarutbildningar, såväl som utbildning på grundnivå och avancerad nivå, ständigt utvecklas genom ett systematiskt kvalitetsarbete. Modellen innebär i korthet att HB genomför lokala utbildningsutvärderingar, där externa sakkunniga ingår samt att audits används. Till hjälp för HB:s akademier har en handläggningsordning tagits fram som ska underlätta utvärderingsprocessen. Fokus för HB:s utbildningsutvärderingar är doktorandernas måluppfyllelse. Måluppfyllelse i detta fall avser de aspekter som är framskrivna i högskolelagen och målen i högskoleförordningens examensbilaga. De lokala utbildningsutvärderingarna har en cykel på sex år. Bedömargruppen där de externa sakkunniga ingår ska efter avslutad granskning skriva en rapport där bedömargruppens bedömning av huruvida utbildningen uppfyller granskade examensmål, samt, i förekommande fall, vad som brister. Dessutom ska rapporten innehålla en separat del med bedömargruppens förslag på utveckling av utbildningen för att möjliggöra ytterligare kvalitetsförbättringar. Utifrån de saker som framkommit ska en handlingsplan tas fram som KFU därefter måste godkänna. KFU:s bedömning ligger i att värdera om åtgärderna i handlingsplanen står i paritet med de eventuella förbättringsområden eller brister som påtalats vid granskningen. Resultatet av både rapporten och handlingsplan ska återkopplas till verksamheten inom vilken den granskade utbildningen har sin hemvist.

Samtliga forskarutbildningar vid lärosätet har dock redan innan införandet av nuvarande utvärderingscykel genomgått en lokal utvärdering under 2014/2015. Utvärderingen genomfördes på likande sätt som i nuvarande modell, dvs. genom framställandet av en självvärdering och bedömning av externa sakkunniga och audits. Utifrån denna utvärdering upprättades två handlingsplaner, en på högskoleövergripande nivå och en på akademivå. På övergripande nivå skulle en doktorandhandbok tas fram, ISP-mallarna förbättras samt kompletteras med en målmatris. Även en tydligare beslutsstruktur avseende högskolegemensamma kursutbudet ingick i handlingsplanen. Samtliga listade punkter åtgärdades under 2016.

Som ytterligare en del av HB:s systematiska kvalitetsarbete ska samtliga forskarutbildningskurser vid HB löpande utvärderas för att kunna kvalitetssäkra och utveckla kurserna. Detta regleras enligt *Riktlinjer för löpande utvärdering av forskarutbildningskurser vid HB*, dnr 852-17. En kursrapport ska sammanställas i anslutning till kursens avslut. Doktorandernas värdering av kursen är en av aspekterna som ska ingå i denna rapport. Rapporten ska därefter föredras i nämnd av studierektor. Återföring till doktoranderna i utvärderad kurs ska ske och utvärderingsresultatet ska delges berörda nästa gång kursen ges. I samband med HB:s årsredovisning gör även verksamhetsstödet forskarutbildningssamordnare en översyn över lärosätets samtliga doktorander för att kontrollera att ISP-möten är genomförda enligt beslutat regelverk, genomgång av genomströmningen samt vart HB:s disputerade doktorander har sin nuvarande anställning. Om avvikelser upptäcks kontaktas berörd studierektor.

Studierektor ansvarar för att forskarstudierna följs upp årligen och deltar även i uppföljningsmötet. Mötet sker oftast i samband med uppdatering av ISP. Vid ISP-mötet deltar doktorand, handledare, examinator och studierektor. Handledaren ska vid ISP-mötet uppmärksamma alla avsteg från planerade aktiviteter och delmål. Doktorandens examinator ska vid ISP-mötet vidare fråga efter tydliga delmål, som t ex experiment, verk och publikationer, om dessa saknas. ISP-möten ska enligt beslutad ASP ske minst två gånger per år. Studierektor har vidare infört en bilaga till ISP som dokumenterar ett enskilt möte mellan doktorand och studierektor, och som handlar om doktorandens studiesituation. Eftersom framtida arbetsgivare ofta frågar efter doktorandens ISP dokumenteras i bilagan frågor som inte direkt handlar om doktorandens studieprestationer, t ex eventuell frånvaro i form av sjukskrivning, och bilagan arkiveras tillsammans med personalakten. Återkoppling av det enskilda mötet sker genom att studierektor kontaktar berörda personer och om möjligt löser problemet. Det kan handla om undervisningstimmar och andra omständigheter som försvårat för doktoranden. Har doktoranden problem med handledare eller andra kollegor så hanteras dessa av sektionschefen som har personalansvar, och dessa problem kan diskuteras vid doktorandens årliga utvecklingssamtal med densamme. Dessa utvecklingssamtal utgör ytterligare ett tillfälle för doktorand och chef att få en överblick, stämma av förväntningar och ge varandra återkoppling.

Hösten 2016 införde forskarskolan i Textil och mode en målblankett som bilaga till ISP. Den interna utvärdering som gjorts av forskarutbildningarna inom Textil och mode 2014/15 visade på brister i ISP avseende uppföljning av lärandemål. Målblanketten är det viktigaste verktyget för uppföljning av doktorandens individuella målpåfyllelse. I detta dokument skriver doktoranden löpande, och utifrån sin egen bedömning, de aktiviteter som bidrar till målpåfyllelse i enlighet med de krav som ställs på en konstnärlig doktors- och licentiatexamen i design. Blanketten har dock inte varit i bruk tillräckligt länge för att vi ska kunna utvärdera resultatet. Det åligger studierektor, handledare och examinator att påminna doktoranderna om att uppdatera dokumentet. Studierektor gör också en genomgång av samtliga blanketter inom forskarskolan, vanligen i slutet av varje läsår. Målblanketten är ett viktigt verktyg för doktoranden i att beskriva och förstå sin egen utveckling. Rätt använd kan målblanketten också användas som underlag från såväl doktorand som handledare och examinator för riktade insatser i form av kurser och aktiviteter.

Om handledningen av någon anledning inte fungerar har doktoranden alltid rätt till byte av handledare. Denna rättighet finns centralt reglerad på lärosätet och har en tydlig och klar handläggningsprocess. Begäran om byte av handledare görs skriftligen till studierektor som bistår doktoranden i processen. Doktoranden kan inte kräva en viss handledare, men kan inlämna förslag och önskemål. Förslag till ny handledare ska finnas inom en månad efter det att en begäran om byte inkommit. Beslut om att tillsätta en ny handledare fattas av KFU. En ny ISP ska vara upprättad inom en månad efter det att beslut om handledarbyte skett. Det har vid två gånger hänt att olika handledare av sagt sig handledarskapet, vid ett tillfälle p.g.a. för dåligt progression under första halvan av forskarutbildningen; ett annat fall p.g.a. svårigheter i kommunikation mellan doktorand och huvudhandledare. I båda dessa fall var handledarbytet lyckat och skedde enligt gällande rutin (*Regler för byte av handledare*, dnr: 007-16). Båda berörda doktorander disputerade enligt plan.

Som ett resultat av den handlingsplan som upprättades utifrån den lokala granskningen 2014/15 har en tydligare struktur för planering av det högskolegemensamma kursutbudet på forskarnivå implementeras. Rektor ska årligen fastställa kursutbudet på forskarnivå, vilket för närvarande omfattar totalt sju kurser av generisk art. Från och med höstterminen 2018 kommer beslutet omfatta de kurser som ämnas ge under de kommande två åren för att på så sätt ge både doktorander, handledare och studierektorer bättre förutsättningar att planera doktorandens studier. Utbudet bereds av studierektorerna för HB:s samtliga forskarutbildningar. Denna gruppering ska även ta del av de kursrapporter som framställs av de högskolegemensamma kurserna och utifrån detta ge förslag till förändringar och förbättringar av utbudet såväl som kurserna.

4. Doktorandperspektiv

4.1 Doktorandinflytande

Forskarutbildningen utgår från doktorandens förutsättningar att säkerställa lärandemålen. Doktoranders rätt att utöva inflytande över utbildningen och sin situation är därför ett prioriterat område och en kvalitetsfråga vid HB och säkerställs systematiskt genom representation i såväl beslutande som beredande organ på alla nivåer i verksamheten. Detta gäller för både linje- och nämndorganisationerna.

Studentinflytandet regleras i de övergripande styrdokumenterna *Styrelsens organisations- och beslutsordning (SOB)* (dnr 575-16), *Rektors organisations- och beslutsordning (ROB)* (dnr 872-17) samt *Regler för studentinflytande vid Högskolan i Borås* (dnr 566-14). Akademin har reglerat studentinflytandet i permanenta ledningsorgan genom sin organisations- och beslutsordning. När det gäller systematiskt inflytande direkt relaterat till utbildningen finns doktorandrepresentation i KFU, i anställningsutskottet, och i högskolans Forskarråd. Detta ger doktoranderna möjlighet att t ex påverka beslut om inrättande av forskarutbildningsämne, fastställande av ASP, kursplaner samt anställnings- och befodringsärenden.

Ett starkt doktorandinflytande är avhängigt av att engagerade doktorander, som har förtroendeuppdrag, får denna tid ersatt genom att utbildningstid och finansiering tillförsäkras på ett adekvat sätt. Här avses rätt till samtliga delar såsom handledning, arbetsplats och lön. Därför har HB inrättat högskoleövergripande riktlinjer (dnr 1-11-60) för förlängning av studietid för doktorander med anledning av förtroendeuppdrag. Riktlinjerna föreskriver också tydligt att förtroendeuppdragen för den enskilda doktoranden inte får överskrida 20 procent av heltid för att inte påverka doktorandens progression genom utbildningen negativt. Doktoranderna ges möjlighet att efter varje avslutad kurs värdera kursens genom de obligatoriska rutinerna för kursutvärdering (se dnr 852-17). Tidigare kursrapporter ska alltid återföras till doktoranderna, både avseende de som gått kursen och de som påbörjar kursen inför en ny omgång.

Enligt ovan är bedömningen från HB att doktoranderna har goda formella förutsättningar att utöva systematiskt inflytande över sin utbildning och studiesituation. HB skulle även se en fördel i att studentkåren inrättar en sektion för doktorander med vilken ansvariga för forskarutbildningen kan föra en dialog i aktuella forskarutbildningsfrågor. Detta är dock en fråga som studentkåren själv har bestämmanderätt över. Doktoranderna är i dagsläget istället hänvisade till studentkårens ordinarie sektioner. Det förs dock samtal mellan studentkår, doktorander och lärosätet om att etablera en doktorandkommitté.

Centralt för progressionen i utbildningen är dialogen mellan doktorand och handledargrupp. Det innebär att doktoranden på individnivå har stort inflytande över sin egen utveckling. En första del i doktorandens inflytande är att doktorandens forskningsuppgift utgår från den specifika doktorandens forskningsintresse. Detta får tydliga konsekvenser för doktorandens utbildningsupplägg och synliggörs i varje enskild ISP. Vidare i utbildningen fortsätter doktorandens inflytande i handledningssituationer, val av kurser i den reviderade ASP (men även i tidigare ASP genom viss valfrihet inom ramen för kurspaket), i det högre seminariet, i diskussioner med studierektor och i samband med studio- och verkstadsarbete. Generellt innebär det att doktoranden till stor del själv formar sin egen studiemiljö och där handledargrupp och infrastruktur syftar till att starkt uppmuntra doktoranden till en öppen, explorativ, kritisk och självständig lärprocess. Mer specifikt handlar det om att doktorander i högsta grad tar ansvar för innehållet i de valbara kurserna om 15 hp. Dessa kan t ex läsas på andra lärosäten och skraddarsys för den enskilde doktorandens behov. Medan det finns en allmän tillgång till material, beställer doktoranden själv material som är specifikt för sitt arbete. Doktorander har också möjlighet att hyra modeller och dansare för forskningsuppgifter. Doktoranders budget för konferensresor och material har också utökats, i flera fall efter doktoranders önskemål och motivering. Även nyinvesteringar, som t ex experimentell trikäutrustning och nya additiva tekniker har gjorts utifrån specifika doktoranders behov.

Doktoranderna har även genom sina 20 procent undervisning inflytande i den generella utvecklingen av forskningsansatser i relation till pedagogik genom att delta i framtagandet av kursuppgifter, deltagande i planering och genomförande av kursmoduler och workshops på grundnivå och avancerad nivå. Detta utvecklingsarbete har även effekt på forskningsperspektiv och arbetssätt i forskarutbildningen, specifikt och generellt. Doktorandernas undervisning planeras och schemaläggs av designsektionens studierektor. Generellt gäller att doktoranderna inte ska flyttas runt i kurserna utan ges möjlighet att ha samma moment/kurs över flera terminer för att på så sätt kunna utveckla sin pedagogik. Vidare ska doktorandernas

undervisning samlas i tid så att de utan avbrott kan ägna sig åt sitt forskningsprojekt under sammanhållande perioder. Slutligen ges inte doktoranderna ansvar för kurser som innebär att de måste planera in, och koordinera andra lärare, t ex i en uppsatskurs. Doktorandernas undervisning följs upp i enskilt samtal med studierektor för forskarutbildningen minst en, oftast två, gånger per år.

4.2 Arbetsmiljö

Doktorander ses som en väldigt värdefull tillgång till utbildnings- och forskningsmiljön. Alla, utom en av doktoranderna inom forskarutbildningen inom textil- och modedesign är anställda. Den icke-anställda doktoranden är en samverkansdoktorand. Doktorandernas fysiska och psykosociala arbetsmiljö regleras därför också av *Arbetsmiljöpolicy vid Högskolan i Borås* (dnr 734-17), och de har därmed tillgång till samma arbetsmiljöresurser och infrastruktur som övriga fakulteten.

De flesta doktorander anser att de får bra stöd i frågor kopplat till sitt forskningsområde genom handledare. Generella frågor ställs till forskarskolans studierektor som i sitt uppdrag har att bistå doktoranderna i utbildningsfrågor. Dock har det funnits en viss otydlighet om vem som skall kontaktas i dessa frågor, men att det är tydligare sedan en ny sektionschef tillträdde vid årsskiftet 2017/18. I samband med ISP-mötena (2 per år) har studierektor samtal med varje doktorand för att adressera individuella frågor. Det kan t ex handla om planering av undervisning som uppfattas orättvis/fel, eller svårigheter att få tillgång till viss teknik. Ansvarig person kontaktas alltid, och när det är påkallat följs åtgärder upp och stäms av doktoranden.

Även om HB upplever tillgången som relativt generös till studios och verkstäder, utöver de egna arbetsplatserna (som också rymmer experimentell verksamhet) så skiljer sig uppfattningarna vad gäller tillgången till studios och verkstäder mellan doktoranderna. Den tillgängliga utrustningen beskrivs ha hög kvalitet men att tillgången till utrustning varierar. Flera intervjuade doktorander upplever att det är svårt att få tid i väveriet och trikåverkstaden då studenter från grundutbildningen ofta via schemaläggning har företräde till maskinerna. Sedan mars månad finns en ansvarig chef för samtliga verkstäder och labb inom hela akademi A1 (där HB:s samtliga labb och verkstäder finns) och det pågår ett arbete att schemalägga beläggning på ett sådant sätt att doktorander och grundstudenter får likvärdig access. Det här kräver framförhållning och planering också från doktorandernas sida då grundutbildningen schemaläggs cirka 6 månader i förväg. För en doktorand kan behovet av en viss maskin uppstå med kort varsel, det är också vanligt att doktorandens tidsplan ändras, att experiment behöver göras tidigare, eller senareläggas. Tillgång upplevs i några fall öka genom en upparbetad relation och ökad kontakt med tekniker i verkstäder.

Samtliga doktorander är nöjda med form och innehåll i handledning med huvudhandledare och/eller biträdande handledare. Doktoranderna är även generellt sett nöjda med den feedback som ges vid kollegiets högre seminarier, och vid det internat för forskarskolan som arrangeras årligen. Tillgängligheten till handledare är hög då handledarna nås på plats, via telefon och via e-mail. Trots det har det vid framkommit att några doktorander inte vill "störa" sin handledare, med följderna att handledningstillfällena blir färre än önskat. Studierektor och handledarkollegiet har därför påbörjat en diskussion hur handledningen ska planeras, dock utan att ta ifrån doktoranden initiativet till att mötas och diskutera sin forskning. Ifall konflikt mellan doktorand och handledare uppstår finns som tidigare nämnts upparbetade rutiner.

HB i sin helhet, och forskargruppen i design, har ett väl utvecklat nätverk och samarbetar med nationella och internationella lärosäten samt med lokala och regionala företag. För kommunikationen om detta är det högre seminarier centralt genom presentation och diskussioner av intern och extern forskning i de olika forskningsprogrammen och nätverken. Doktorandintervjuerna har trots detta pekat på behovet av att ytterligare förbättra kommunikationen om samarbeten, och även om andra aktiviteter inom ramen för forskningen i textil och mode generellt. Under våren har därför en ny kanal (via pingpong/lärplattform) för doktorander och fakultet i textil och mode startats. Här finns länkar till alla för doktoranden relevanta dokument, bland annat ASP för samtliga tre utbildningar, ISP-mallar, lärandemålmatriser, instruktioner för inköp och bokning av resor, guider för disputation och länkar till språkgranskare. Doktoranderna har uttryckt att de inte känner sig tillräckligt insatta i de administrativa rutiner som kopplas till deras utbildning. Den interna pingpongsidan för textil och mode ämnar även att adressera detta problem. På textil och modes interna sida ska det också samlas information om aktiviteter som pågår runt om på HB, t ex öppna seminarier, gästföreläsningar/workshops och kursutbud. I informationsspridningen har också HB:s Grant Innovation Office (GIO) en central roll som brygga mellan pågående företags- och forskningsprojekt inom

ramen för Science Park och Smart Textiles å ena sidan, och HB:s forskare och doktorander å andra sidan. GIO skickar ut månatliga nyhetsbrev, och är i allt övrigt behjälpliga när forskare och doktorander behöver hjälp i kontakt med aktörer inom såväl det privata näringslivet såväl som offentlig sektor.

5. Arbetsliv och samverkan

En viktig del i forskarutbildningen är att den förbereder doktoranden för ett dynamiskt arbetsliv och framtida karriärutveckling både inom och utom akademien. Som det står i ASP syftar utbildningen till att förbereda för fördjupat forskningsarbete inom designområdet och också till att doktoranden själv utvecklar en fördjupad professionell excellens som designer. Detta sker genom att doktoranden efter utbildningen ska kunna visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang självständigt kunna bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande. Bland annat innebär det att doktoranden självständigt ska kunna utvecklas inom sitt område men också skaffa sig forskningskompetens inom andra delar av ämnet genom att visa sådana färdigheter som fodras för att självständigt delta i forsknings- och utvecklingsarbete och för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

I utbildningen utvecklar doktoranden förutsättningar för ett professionellt arbetsliv i flera olika delar. Genom träning i en självständig forskningsuppgift, genom samarbete med handledargrupp, kollegiet och andra grupper inom och utanför akademien, genom undervisning och handledning, genom presentation, diskussion och argumentation av resultat vid seminarier, konferenser eller projektmöten, genom presentation av resultat utvecklar doktoranden professionella färdigheter och förmågor. I stort innebär det att doktoranden utvecklar inte bara färdigheter och förmågor för ett framtida arbetsliv utan även kunskap och förståelse samt värderingsförmåga och förhållningssätt för detsamma genom interaktion med forskarutbildningens alla olika delar. Undervisning inom ramen för institutionstjänstgöring på 20 procent tränar inte bara doktorandens förmåga att stödja andras lärande utan den ger också en inblick i allmänna akademiska arbetsuppgifter och arbetsvillkor vilket är viktigt för de som intresserar sig för en akademisk karriär som forskare och lärare. Ett annat sätt att beskriva utbildningens användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv inom och utanför akademien är således att bidra till förmågan: att självständigt lära sig att lära. I takt med att såväl det nationella som det internationella forskningsfältet och arbetsmarknaden i textil- och modedesign utvecklas och förändras är just att självständigt lära sig att lära en central del i doktorandernas kompetensutveckling för att möta omgivningens krav.

Textilhögskolan och designsektionen vid HB kan beskrivas som ett nav inom textil och mode. Efter att textilindustrin dramatiskt ändrat karaktär i Sverige på 80-talet blev Textilhögskolan ett nytt centrum för textila satsningar i regionen vilket gjort Textilhögskolan till en dynamisk miljö byggt på näringslivets och regionens intresse. Som exempel kan plattformen Smart Textiles nämnas som genom innovationsstöd lett till fler än 450 olika samverkansprojekt. På liknande sätt samlar den senare regerings- och regionalt finansierade initiativ som *Re:textiles*, *Do-Tank-Centre* och *Hållbart Mode* näringsliv och akademi för samverkan. För den enskilde doktoranden finns även Sveriges inkubator för affärsutveckling inom mode, *ModeInc* i huset som ett konkret stöd för nyföretagande. Det är genom dessa plattformar och nätverk som kollegiet i textil- och modedesign samlar och utbyter erfarenheter i aktiviteter som programråd, gästlärare och gästforskare, secondments, forsknings- och utbildningsutbyten, juryarbete, industripartners, medlemsmöten i nationella samt internationella branschorganisationer.

Erfarenheten av kontakter med alumner, företrädare för näringsliv och kulturliv, visar bl a att ämnesspecifika kunskaper i tekniker och material, och grundläggande kunskaper i konstnärlig gestaltning i textil och mode samt mer generella färdigheter och förmågor som det som krävs för projektledning, arbete som fristående designer saker och arbete av programmatisk karaktär ofta efterfrågas. Därför är kombinationen av djup inom avgränsat forskningsfält och bredd inom forskningsområdet textil- och modedesign en viktig förutsättning för samverkan och arbetsliv.

För att tillgodose mer generella färdigheter inom området textil och mode har HB 2017 därför också startat en kurs i *Projektstyrning för forskarstuderande*, 4 hp. Kursen är generell i sin karaktär och har deltagare från HB:s samtliga forskarutbildningar. Även kurs i *Immaterialrätt*, 2 hp ges för kunskaper om bl a upphovsrätt, varumärkesskydd och patent. I forskarskolan ArcInTex inom ramen för Marie Skłodowska-Curie- Excellent Science som leds av HB har några doktorander gått olika nyutvecklade *Innovations moduler* med fokus på entreprenörskap både i och utanför akademien samt karriär- och affärsutveckling. Dessa moduler har fått väldigt bra feedback från doktoranderna, varför diskussioner förs för att även ge liknande kurser vid HB med fokus på textil- och modedesign.

Rent konkret kan vi konstatera att alla doktorander som examinerats har gått vidare inom både akademien och övriga samhället med arbetsuppdrag som är direkt relaterad till avhandlingsarbetet. En tidigare doktorand jobbar med Smart Textiles för Ikea, en annan med textildesign metoder på Volvo lastvagnar medan en tredje har fått finansiering av Vetenskapsrådet för postdocs vid Aalto, Department of Design, och Göteborgs universitet. Ytterligare en annan doktorand med inriktning modedesign är numera professor vid Steneby, HDK, en annan professor i textildesign vid HB och en tredje är senior forskare vid Norwegian University of Science and Technology. En annan tidigare doktorand driver eget företag inom modedesign och designkonsultation för globala designföretag med outdoor-inriktning baserat på delar av resultatet i sin avhandling, en kombinerar konstnärlig verksamhet i gränslandet mellan fotografi och mode med en lektorstjänst vid HB och en annan har nyligen sökt lektorstjänst vid HB med inriktning på konstnärlig gestaltning i färg, tryck och beredning. Flera doktorander har även genom självständiga ansökningar och aktiviteter fått finansiering av Vetenskapsrådet, VG-regionen, Vinnova och Sparbanksstiftelsen samt stipendier från Konstnärskommittén i Sverige och Statens Kunstfond, Danish Arts Council i Danmark. Andra har bidragit med sina resultat till huvudinriktningen på nya lyckade forskningsansökningar inom ramen för H2020 eller branschorganisationer som TEKNO.

Fram tills idag har majoriteten av doktorander utvecklat egna samarbeten och nätverk utöver de plattformar och program som erbjuds. Exempelvis har doktorander självständigt genomfört och planerat undervisning, workshops och gästforskning på såväl regelbunden som mer sporadisk basis vid Tshinghua University, Peking, Shanghai Institute of Visual Arts, Bunka Fashion Graduate University, Tokyo, Umeå Universitet, Stockholms Universitet, Konstfack, Nottingham Trent University, Aalto University, The Royal Danish Academy of Fine Arts, Copenhagen, Central Saint Martins, UAL, London, Glasgow School of Art, Kolding Design School, Kunsthøgskolen i Oslo TUE, Eindhoven, Sint-Lucas School of Architecture, Bruxelles, Department of Architecture and Computation, MIT, Cambridge, Royal College of Art, London, Parson, The New School m fl. Flera doktorander har under sin studietid också på självständig basis etablerat kontakt, planerat och genomfört samarbetsprojekt och utbildningsuppdrag vid svenska och internationella företag, t ex Adidas, Lindex, Monki, IKEA, Patagonia, Vivienne Westwood, Acne, H&M, Salomon, Clo3D, Norröna, Cheap Monday, Kengo Kuma and Associates, Svenssons m fl.

Sammanfattningsvis kan HB därför konstatera att medan det för 10-15 år sedan inom textil- och modebranschen var svårt att mötas mellan akademi och näringsliv i forskningsprojekt finns det idag en betydligt större förståelse för forskningens roll i textil- och modedesign. Därmed finns också ett betydligt tätare och mer fruktsamt utbyte sinsemellan, både på grund-, avancerad- och forskarnivå.

HB försöker också att stödja doktorander som specifikt vill lämna akademien och göra karriär i kultur- och näringslivet. För detta erbjuder HB olika typer av kurser, seminarier, mötesplatser och service. Exempelvis erbjuder HB:s karriärservice hjälp och träning i form av att skriva och formulera CV och personliga brev, förberedelse inför anställningsintervjuer samt karriärvägledningssamtal. Karriärservice ingår i ett nationellt nätverk för karriärvägledning inom högskolor/universitet där årliga nätträffar arrangeras och även i ett nordiskt nätverk för karriärvägledning. Nätverket ger också karriärrådgivarna inblick i hur andra lärosäten arbetar med doktorandservice. HB anordnar också en arbetsmarknadsdag kallad STARK-dagen där högskolans studenter har möjlighet att träffa organisationer och företag. STARK-dagen bjuder in företrädare från såväl privat som offentlig sektor. För doktoranderna anordnas även en egen karriärdag där både interna och externa aktörer hållit föredragningar om kommande karriärval efter doktorsexamen. HB har via Science Park Borås ett Grants and Innovation Office (GIO) som varje månad ger öppna lunch-and-learn seminarier med information om att söka forskarfinansiering, stöd för innovationsutveckling samt vägar för samverkan utanför akademien.